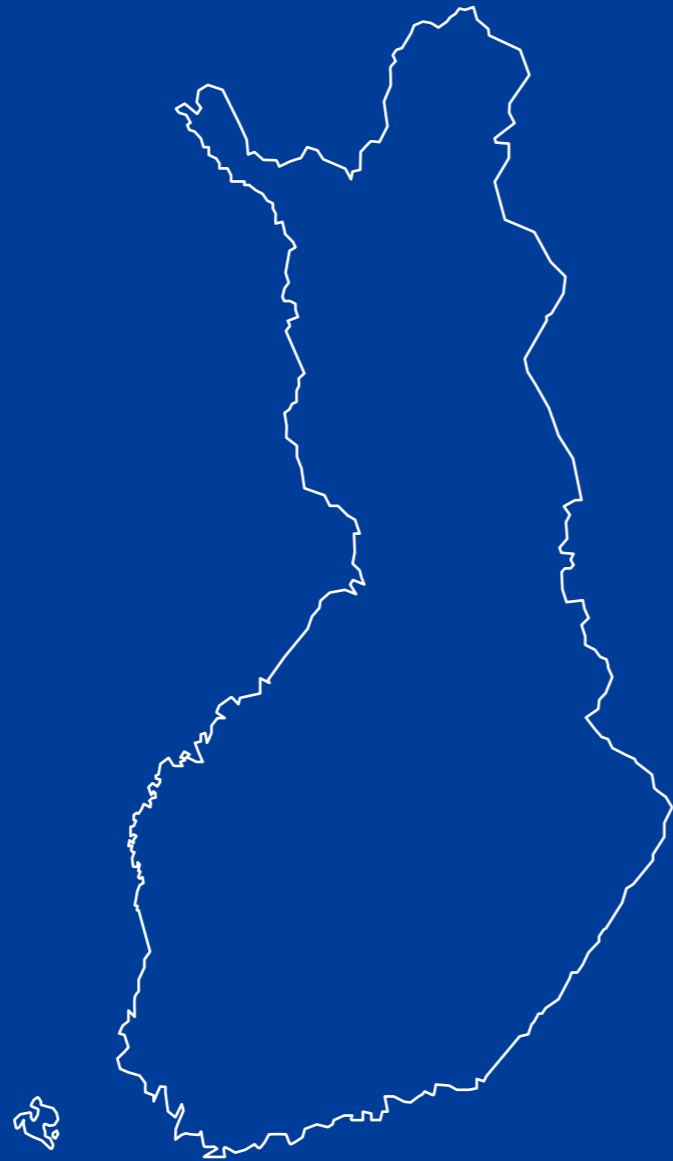

KANSALLINEN MARKKINAVALVONTASTRATEGIA

Suomi

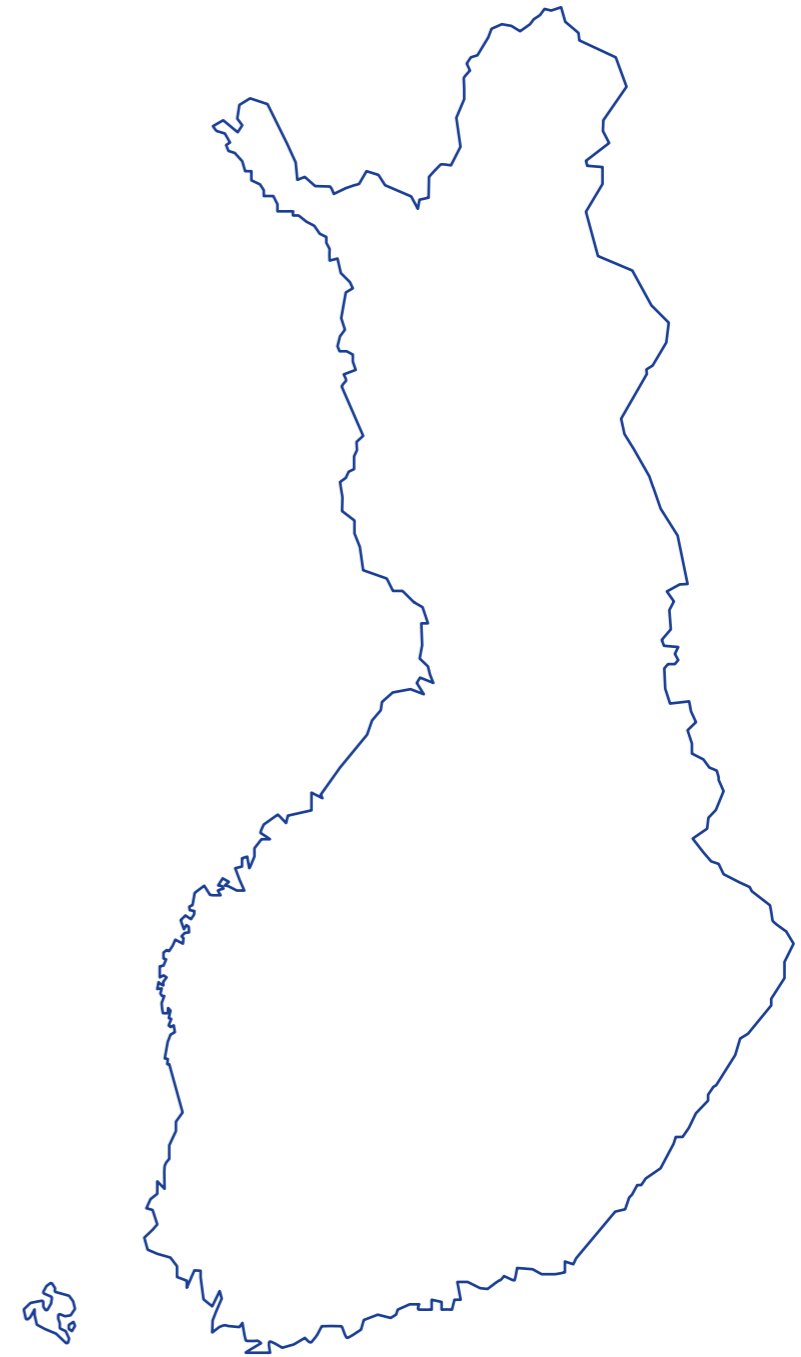
2022–2025

Sisällysluettelo

Johdanto.....	4
1. Muuttuva toimintaympäristö	6
2. Suomen markkina- valvonnan visio, missio ja arvot.....	11
3. Strategiset valinnat	13
4. Markkina- valvonnan painopistealueet Suomessa	17
5. Strategian arviointi.....	20
Liite 1 – Markkina- valvonta Suomessa	21
Liite 2 – Tuotesektorit	34
Liite 3 – Markkina- valvontaviranomaisten yhteystiedot	37

Johdanto

Suomen kansallisessa markkinavalvontastrategiasa määritettyjen suuntaviivojen ja valintojen tarkoituksena on varmistaa johdonmukainen, kattava ja yhdenmukainen lähestymistapa tuotteiden markkinavalvontaan sekä tuotteita koskevan unionin yhdenmukaistamislainsäädännön täytäntöönpanoon Suomessa. Lisäksi strategiassa määritellään yleiset toimintalinjat sille, miten markkinavalvontaa tehdään ja priorisoidaan Suomessa, jotta markkinavalvonnalle asetetut tavoitteet saavutetaan ja jotta valvonnan ja käytössä olevien valvontaresurssien tehokkuus ja vaikuttavuus pystytään optimoimaan mahdollisimman hyvin. Strategia kattaa niiden tuotteiden markkinavalvonnan, joihin sovelletaan markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun asetuksen (EU) 2019/1020¹

(jäljempänä markkinavalvonta-asetus) liitteessä I lueteltua unionin yhdenmukaistamislainsäädäntöä. Lisäksi strategiaa sovelletaan tiettyjen muiden markkinavalvonta-asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävien tuotesektorien markkinavalvontaan (Liite 2). Suomen markkinavalvontastrategia ei koske elintarvikeketjua² eikä lääkkeitä.

Suomen kansalliset markkinavalvontaviranomaiset ottavat huomioon tässä markkinavalvontastrategiassa vahvistetut yleiset suuntaviivat sektorikohtaisessa markkinavalvonnassaan soveltuvin osin.³

Markkinavalvontastrategia on myös otettava huomioon markkinavalvontaviranomaisten laatimissa tuotesektorikohtaisissa valvontasuunnitelmissa.⁴

Markkinavalvonta-asetuksen mukaan jäsenvaltioiden on järjestettävä ja toteutettava **markkinavalvontaa** omalla alueellaan. Markkinavalvonnalla pyritään varmistamaan, että EU:n sisämarkkinoille saatetut (ja käyttöön otetut) tuotteet täyttävät lainsäädännössä asetetut vaatimukset ja siten suojelemaan yleisiä etuja kuten kuluttajien, työntekijöiden ja muiden loppukäyttäjien turvallisuutta ja terveyttä sekä ympäristöä.

Lisäksi markkinavalvonnalla pyritään luomaan edellytykset terveelle kilpailulle ja näin ylläpitämään talouden toimijoiden tasavertaista toimintaympäristöä.

Markkinavalvonta kattaa kaiken markkinavalvontaviranomaisten toiminnan ja toteuttamat toimenpiteet, joilla ne pyrkivät varmistamaan, että EU:n sisämarkkinoille saatetut tuotteet ovat lainsäädännössä asetettujen vaatimusten mukaisia.

Jokaisen jäsenvaltion on nimettävä alueelleen yksi tai useampi markkinavalvontaviranomainen. Jäsenvaltion on ilmoitettava markkinavalvontaviranomaisensa ja niiden toimivaltaan kuuluvat alat komissiolle ja muille jäsenvaltioille.

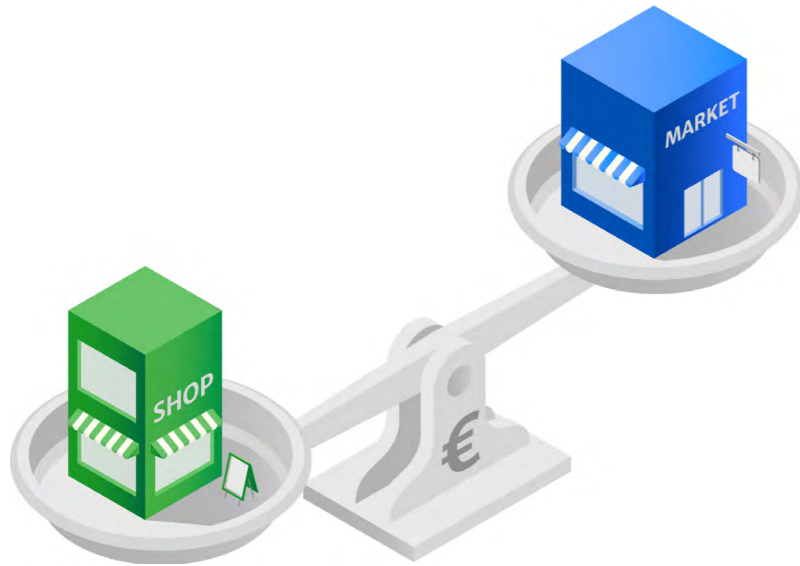
¹Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1020, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta (EUVL L 169, 25.6.2019, s. 1).

²Elintarvikeketjuun kuuluvat seuraavat sektorit: elintarvikkeet ja rehut, elintarvikkeiden kontaktimateriaalit, geneettisesti muunnettujen organismien tarkoituksellinen levittäminen ympäristöön elintarvikkeiden ja rehujen valmistusta varten, eläinten terveys, eläinten hyvinvointi ja elämistä saatavat sivutuotteet, kasvinterveys ja kasvinsuojeluaineet, luonnonmukainen tuotanto sekä nimisuojaasiat. Elintarvikeketjun markkinavalvonnasta säädetään asetuksessa (EU) 2017/625.

³Koska Suomen markkinavalvontastrategia on horisontaalinen yli 40 tuotesektoria koskeva asiakirja, sitä ei voida välttämättä ottaa huomioon sellaisenaan jokaisen sektorin markkinavalvonnassa. Esimerkiksi tupakkatuotteiden osalta ei voida noudattaa verkkokauppaa koskevia suuntaviivoja, koska tupakkatuotteiden myynti ei ole sallittua verkossa. Tämän vuoksi markkinavalvontaviranomaiset ottavat kansallisen markkinavalvontastrategian huomioon markkinavalvonnassaan kunkin tuotesektorin osalta soveltuvin osin.

⁴Eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) 7 § velvoittaa markkinavalvontaviranomaiset laatimaan sen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvonnasta valvontasuunnitelman, jossa tulee ottaa huomioon kansallinen markkinavalvontastrategia.

Yksi merkittävimmistä kansallisen markkinavalvontastrategian tavoitteista on luoda selkeä toimintakehikko sille, miten markkinavalvontaviranomaiset pystyvät parhaiten vastaamaan niihin haasteisiin, joita nopeasti muuttuva toimintaympäristö asettaa tuotemarkkinoiden ja talouden toimijoiden toiminnalle sekä tuotteiden vaatimustenmukaisuuden varmistamiselle. Lisäksi tavoitteena on yhdenmukaistaa valvontakäytäntöjä eri viranomaisten ja tuotesektoreiden välillä sekä lisätä yhteistyötä markkinavalvontaviranomaisten kesken.

Suomen markkinavalvontastrategia on voimassa 16.7.2022–31.12.2025. Mikäli kansallisen markkinavalvontastrategian voimassaolon aikana markkinavalvontaan liittyvässä toimintaympäristössä kuitenkin tapahtuu merkittäviä muutoksia, strategiaa voidaan tarkastella kansallisella tasolla uudelleen ja sitä on tarvittaessa mahdollista päivittää. Markkinavalvontastrategia on pyritty laatimaan siten, että se mahdollistaa strategian säännöllisen tarkastelun, arvioinnin ja uudelleen priorisoinnin, jotta markkinavalvontaviranomaiset voivat mukautua ja reagoida muuttuvaan toimintaympäristöön sekä markkinoiden ja sidosryhmien tarpeisiin joustavasti ja ketterästi.

Kansallinen markkinavalvontastrategia on laadittu markkinavalvonta-asetuksen 13 artiklan nojalla.⁵ Markkinavalvontastrategian on laatinut Suomen markkinavalvonnan yhteyspiste (Fipoint)⁶ yhteistyössä kansallisen markkinavalvonnan yhteistyöryhmän⁷ kanssa.

⁵Markkinavalvonta-asetuksen 13 artiklan mukaan jokaisen jäsenvaltion on laadittava kattava kansallinen markkinavalvontastrategia vähintään neljän vuoden välein. Kansallisella strategialla on edistettävä johdonmukaista, kokonaisvaltaista ja yhdenmukaista tapaa lähestyä markkinavalvontaa ja unionin yhdenmukaistamislainsäädännön täytäntöönpanon valvontaa jäsenvaltion alueella.

⁶Markkinavalvonta-asetuksen 10 artiklan nojalla perustettu markkinavalvonnan yhteyspiste (Single Liaison Office), joka on Suomessa sijoitettu Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon (Tukes).

⁷Eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) 4b §:n nojalla perustettu yhteistyöryhmä, jossa ovat edustettuina markkinavalvonta-asetuksessa tarkoitetut kansalliset markkinavalvontaviranomaiset, Tulli ulkorajavalvontaviranomaisena, Pirkanmaan ELY-keskus, Poliisihallitus sekä Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV).

Muuttuva toimintaympäristö

Tuotemarkkinoihin ja siten markkinavalvontaan liittyvä toimintaympäristö on viime aikoina läpikäynyt voimakasta muutosta. Kuluttajien kulutustottumukset ja yleiset kaupankäynnin tavat ovat muuttuneet merkittäväällä tavalla. Digitalisaation lisääntyminen sekä tuotekehityksen ja uusien tuotteisiin liittyvien teknologioiden mukanaan tuomat seikat ovat myöskin muuttaneet tuotemarkkinoita. Tuotteiden vaatimuksia koskevan EU-tason sääntelyn voimakkaalla uudistamisella pyritään vastaamaan haasteisiin, jotka muuttuvat markkinat, uudet innovaatiot ja merkittävät globaalit haasteet (kuten ilmastonmuutos ja geopoliittiset epävarmuudet) ovat aiheuttaneet. Vaikka monet edellä esitetyt seikat saattavat edesauttaa talouskasvua, lisätä markkinoiden joustavuutta ja edistää uusien tuoteinnovaatioiden käyttöönottoa, voivat ne kuitenkin myös aiheuttaa uusia ja merkittäviä haasteita tuotteiden markkinavalvonnalle. Tässä luvussa tarkastellaan tarkemmin muutamia nykyisessä tuotemarkkinoiden toimintaympäristössä tunnistettuja muutostekijöitä, jotka linkittyvät erityisesti tuotteiden markkinavalvontaan sekä niiden turvallisuuteen ja vaatimustenmukaisuuteen.

”Tuotemarkkinoihin ja siten markkinavalvontaan liittyvä toimintaympäristö on viime aikoina läpikäynyt voimakasta muutosta. Kuluttajien kulutustottumukset ja yleiset kaupankäynnin tavat ovat muuttuneet merkittäväällä tavalla.”

VERKKO-OSTAMISEN LISÄÄNTYMINEN

Tuotemarkkinat ovat siirtyneet koko ajan enemmän verkkoon. Sekä verkossa tuotteita myyvien yritysten että siellä tuotehankintoja tekevien kuluttajien ja muiden loppukäyttäjien (kuten työnantajat) määrät kasvavat voimakkaasti. Erilaiset verkko-kaupat ja verkossa toimivat markkinapaikat valtaavat markkinaosuutta perinteisiltä kivijalkakaupoilta kiihtyvällä vauhdilla, koska ne pystyvät tarjoamaan kattavat valikoimat tuotteita kivijalkamyymälöitä edullisemmin ja joustavammin. Usein lopullisen ostovalinnan ratkaisee tuotteen hinta, mikä saattaa osaltaan johtaa siihen, että hankintoja tehdään usein hyvin edullisia tuotteita tarjoavilta verkossa toimivilta markkinapaikoilta, jotka ovat usein sijoitautuneet EU:n ulkopuolelle kolmansiiin maihin. Verkossa tuotteet ovat koko ajan saatavilla ja tuotteiden valikoima kattaa lähes kaiken. Myös sellaisia tuotekategorioita, joita on aiemmin ostettu perinteisistä kivijalkakaupoista, voidaan nykyisin hankkia suoraan verkosta kätevästi kotiovelle kannettuna. Globaali COVID-19-pandemia on myös voimakkaasti muuttanut ihmisten suhtautumista kuluttamiseen ja verkko-ostamiseen. Kaupoissa käymistä on pyritty välttämään ja tavaroita ostamaan mahdollisuuksien mukaan suoraan kotiin. Verkkokauppa on käytännössä vakiintunut kiinteäksi osaksi lähes jokaisen suomalaisen perusarkea. Yleisiä verkosta tilattavia tuotteita ovat esimerkiksi vaatteet ja kengät, kauneudenhoitotuotteet, kirjat, urheilu- ja vapaa-ajan tarvikkeet sekä kodin elektroniikka.

Tiettyihin verkkokauppaan liittyviin ongelmiin on viime aikoina alettu kiinnittää enenevässä määrin huomiota. Voimakkaasti lisääntyneet verkkokauppatavaroiden toimituksiin ja palautuksiin liittyvät kuljetukset ja pakkaukset aiheuttavat haitallisia ympäristövaikutuksia. Myös monenlaiset verkko-ostamiseen liittyvät huijaukset ja muut ongelmat ovat lisääntyneet. Verkko-ostaminen vaatiikin erityistä huolellisuutta. Ostajan voi olla esimerkiksi hyvin vaikeaa selvittää tai varmistaa, täyttääkö verkossa myynnissä oleva tuote lainsäädännön vaatimukset ja onko tuote turvallinen käyttää. Erityisesti EU:n ulkopuolisista verkkokaupoista hankituissa tuotteissa ilmenneiden ongelmien osalta voi olla vaikea saada tuotteen myynyttä yritystä korjaamaan asia. Lisäksi verkkokaupassa tuotteesta annettavat puutteelliset tiedot tai tuotteen toimittamatta jättäminen voivat aiheuttaa viranomaisille haasteita verkkokaupassa myytävien tuotteiden markkinavalvontaan.

UUDET KAUPPAPAIKAT

Verkkokaupankäynti kehittyä ja muuttuu nopeasti, ja verkkokaupat ovat saaneet rinnalleen uusia tapoja myydä ja ostaa. Perinteisten verkkokauppojen rinnalle on syntynyt uudentyypisiä kauppapaikkoja, kuten verkkohuutokaupat, verkossa toimivat markkinapaikat ja sosiaalisessa mediassa tuotteita myyvät toimijat. Sosiaalisen median kanavat kehittävät uudentyypisiä toiminnallisuuksia tehdä ostoksia verkossa. Erilaiset digitaaliset alustat ja alustatalous myös kytkeytyvät entistä enemmän monien yritysten toimintaan ja tulevaisuuden strategioihin. Uudentyypisistä sosiaalisen median markkinapaikoista voi muodostua seuraava merkittävä sähköisen

kaupankäynnin kanava, joka saattaa vallata merkittävästi alaa perinteisiltä verkkokauppapaikoilta.

Nykyisin on tavallista, että tuotteita myyvällä yrityksellä on sekä kivijalkakauppa että verkkokauppa, jotka muodostavat toisiaan täydentävän kokonaisuuden yhdistäen molempien kauppapaikkojen hyvät puolet ja joilla ostajalle pyritään mahdollistamaan hyvä ja joustava ostokokemus. Verkkokauppa toimii yrityksen virtuaalisena esittelytilana ja markkinointikanavana. Kivijalkakaupassa tuotetta voi puolestaan kokeilla ja testata fyysisesti. Kivijalkakauppa voi myös toimia verkkokaupan varastona.

Uudentyyppisten kauppapaikkojen kautta myytävien tuotteiden markkinavalvonta voi olla haastavaa, sillä vastuullisen talouden toimijan identifiointi ja tuotteiden jäljitettävyyys voi olla hankalaa. Lisäksi verkon markkinapaikka voi olla vaikeaa saada puuttumaan vaatimustenvastaisen tuotteen myyntiin tai edelleen varmistamaan, ettei tuotetta laiteta hetken kuluttua uudelleen myyntiin. Vastuuyritykset voivat myös sijoittautua maantieteellisesti EU:n ulkopuolelle, mikä voi johtaa ongelmiin esimerkiksi sen suhteen, että yhteydenottokanavaa ei löydy, yhteydenottoihin ei saada vastauksia ja yhteisen kielen sekä hallintomenettelyjen ymmärrys on puutteellista. Erilaisilla verkkoalustoilla myytävien, eri lainsäädäntöjen rajapinnoilla olevien tuotteiden markkinavalvonta voi myös olla haastavaa johtuen tuotteiden erilaisesta luokittelusta ja lainsäädännön tulkinnasta eri jäsenmaissa. Esimerkkinä mainittakoon muun muassa erilaiset kannabidiolia (CBD) sisältävät tuotteet, jotka luokitellaan osassa jäsenmaita lääkkeeksi.

Lainsäädännön rajoitteista johtuen EU:n ulkopuolisia toimijoita ei aina saada markkinavalvonnan

keinoin vastuuseen markkinoille saattamistaan vaatimustenvastaisista tuotteista, sillä kansallisen markkinavalvontaviranomaisen toimivalta ei ulotu oman maan rajojen ulkopuolelle. Vastaavalla tavalla EU:n kuluttajansuoja koskee myös ostoksia EU:n ulkopuolisesta verkkokaupasta, joka on nimenomaan suunnattu EU:n kuluttajille, mutta kuluttajien voi olla vaikea puolustaa oikeuksiaan, jos myyjä on sijoittautunut EU:n ulkopuolelle.

DIGITALISAATIO

Digitalisaatio eli digitaalisen teknologian käyttö teknisissä laitteissa ja palveluissa on levittäytynyt kaikkialle. Digitalisaatio ei enää ole erillinen toiminto, vaan on oleellinen osa nykypäivän prosesseja ja laitteita. Monet uudet digitaaliset ratkaisut ovat jomullistaneet useita toimialoja ja erilaiset älykkäät ja verkkoon kytketyt tuotteet tulevat jatkossakin lisääntymään. Esimerkiksi esineiden internetillä (IoT) tarkoitetaan digitaalisia ratkaisuja, joiden avulla laitteet voidaan liittää verkkoon. Verkon kautta laitteita voidaan ohjata etänä tai laitteen tuottamaa tietoa pystytään seuraamaan reaaliaikaisesti.

Vaikka monet digitalisaation mukanaan tuomat kehitysaskleet ovat käyttäjälle hyödyllisiä, digitalisaatio ei kuitenkaan aina tapahdu ilman kustannuksia ja riskejä. Monet uusista digitalisaatiota hyödyntävistä tuotteista ja sovelluksista ovat herättäneet kysymyksiä datan avoimuudesta, yksityisyyden suojasta ja kyberturvallisuudesta. Erilaiset kyberhyökkäykset ja digitaalisten palveluiden kaappaukset vaikuttavat jo nyt ihmisten elämään. Lainsäädäntöä pyritään uudistamaan siten, että se ottaisi paremmin

huomioon tuotteiden digitalisaatioon liittyvät seikat (esimerkiksi EU:n tekoälyasetusehdotus), mutta toisaalta haasteita voi tuoda myös mahdolliset horisontaalisten säädösten ristiriidat tuotesektorien omien säädösten kanssa. Digitalisaation lisääntymisen tuotteissa lisää markkinavalvontatyön haasteita, koska digitalisaatio voi aiheuttaa uudentyypisiä ennakoimattomia riskejä ja tuotteiden testaaminen ja vaatimustenmukaisuuden arvioiminen voi olla vaikeaa. On myös syytä huomata, että digitalisaation edetessä myös markkinavalvontaviranomaisen keinot ja työkalut voivat parantua. Markkinavalvontaa varten on kehitetty esimerkiksi erilaisia hakurobotteja, jotka hakevat verkosta vaatimustenvastaisia tai vaarallisia tuotteita tiettyjen kriteerien perusteella.

UUDET TALOUDEN TOIMIJAT

Tietyillä tuotesektoreilla toimivien talouden toimijoiden määrä voi kasvaa nopeastikin erilaisten uusien trendien tai innovaatioiden myötä. Nopeasti ja edullisesti hankittavissa olevat tuotteet sekä helposti perustettavissa olevat verkkokaupat voivat houkuttaa uusia yrittäjiä aloittamaan tuotteiden myynnin. Uusilla toimijoilla ei välttämättä kuitenkaan aina ole riittävää tietoa myymistään tuotteista tai omista vastuistaan talouden toimijoina. Esimerkkinä mainittakoon koronaepidemian myötä markkinoille tulleet yritykset, jotka myivät esimerkiksi henkilönsuojaimia tai erilaisia UV-säteilyä hyödyntäviä tuotteita desinfiointitarkoituksiin. Uusien talouden toimijoiden kasvava tiedontarve lisää myös tarvetta kehittää uudentyypisiä ratkaisuja tehokkaammalle viranomaisneuvonnalle tuotteiden vaatimustenmukaisuutta ja talouden toimijoiden velvollisuuksia koskien.

TUOTEKEHITYS JA TUOTTEIDEN MONIMUTKAISTUMINEN

Tuotteille tehdään jatkuvaa tuotekehitystä, ja uusia tuotemalleja tuodaan markkinoille jatkuvasti. Monien tuotteiden ja laitteiden elinkaari on nykyisin varsin lyhyt. Kestävän kehityksen tavoitteet ja ympäristövaatimusten kiristyminen kuitenkin ohjaavat kehitystä kohti turvallisempia, pitkäikäisempiä, korjattavissa olevia ja kierrätettäviä tuotteita. Turvallinen ja kestävä tuotesuunnittelu, jossa otetaan huomioon tuotteen koko elinkaari, on edellytys toimivalle kiertotaloudelle.

Tuotteissa käytettäviä raaka-aineita sekä uusia innovatiivisia materiaaleja ja kemikaaleja kehitetään myös jatkuvasti. Näistä esimerkkejä ovat muun muassa biomateriaalit, nanokomposiitit, elektromagneettiset materiaalit, fotoaktivoituvat materiaalit, kehittyneet metalliseokset ja in situ -syntyvät kemikaalit. Uusien raaka-aineiden ja materiaalien käyttö voi aiheuttaa kuitenkin haasteita myös markkinavalvonnalle. Esimerkiksi nanoteknologian käyttöön kosmetiikassa voi sisältyä tuntemattomia riskejä, sillä nanokokoisten aineiden kaikkia vaikutuksia ei vielä tunneta. Lisäksi trendi uusista kevyemmistä materiaaleista (kuten muovit, nano- ja biokomposiitit) esimerkiksi ajoneuvoissa ja mahdollinen muovien sekoitevelvollisuus voivat lisätä haitta-aineita erilaisissa tuotteissa (kuten pysyvät orgaaniset yhdisteet eli POP-yhdisteet).

Tuotteiden monimutkaistuminen voi myös johtaa siihen, että valvottava tuote kuuluu useamman tuotesäädöksen soveltamisalaan, jolloin toimivaltaisen viranomaisen löytäminen voi olla hankalaa, valvonta

on sirpaloitunutta ja tuotesektoreiden väliset valvonnan rajapinnat saattavat olla epäselvät. Lisäksi tuotteiden valvonta voi tulevaisuudessa edellyttää viranomaisilta useiden eri alojen asiantuntemusta. Ongelmana on myös, että lainsäädäntö muuttuu hitaasti suhteessa tuotteiden uusiin ominaisuuksiin ja toiminnallisuuksiin. Lisäksi on olemassa riski, että tietty tuote tai laite yleistyy tavalla, jota ei ole osattu ennakoita lainsäädännön valmistelussa. Myöskään eurooppalainen standardointi ei välttämättä pysy nopean tuotekehityksen perässä.

HÄIRIÖTILANTEET JA POIKKEUSOLOT

Kuten maailmanlaajuinen COVID-19-pandemia on osoittanut, erilaiset häiriötilanteet ja poikkeusolot voivat myös merkittävästi vaikuttaa tuotteita valvovien viranomaisten toimintaan. Uudentyypisiä tuotteita ja kokonaan uusia toimijoita saattaa tulla suuressa määrin markkinoille, mikä aiheuttaa painetta myös tuotteiden valvontaan. Toisaalta esimerkiksi turvallisuuspolitiikan muutokset ja luonnonkatastrofit saattavat myös vaikeuttaa tuotteiden ja raaka-aineiden saatavuutta, mikä voi edesauttaa esimerkiksi uusien korvaavien materiaalien kehitystä ja hyödyntämistä tuotteissa.

Viranomaisten tulee toiminnassaan varautua erilaisiin nopeasti syntyviin ja poikkeuksellisiin tilanteisiin, jotta valmius suorittaa markkinavalvontaa säilyisi muuttuvissa olosuhteissa. Resurssien tulee olla riittävät ja toiminnan mahdollisissa muutostilanteissa luotettavaa. Viestinnän rooli myös korostuu, sillä viranomaisen tulee antaa oikea-aikaista ja luotettavaa tietoa myös äkillisissä häiriötilanteissa ja

poikkeusolosuhteissa, sekä korjata mahdollista tar-
koituksellisesti tai huhujen kautta leviävää väärää
tietoa.

YMPÄRISTÖTIETOISUUS

EU-komissio on pyrkinyt vastaamaan ilmaston-
muutoksen tuomiin haasteisiin Euroopan vihreän
kehityksen ohjelmalla (Green Deal⁸) ja siihen kuu-
luvilla toimenpide- ja lainsäädäntöehdotuksilla.
Lisääntyvän ympäristönsuojelua koskevan sään-
telyn myötä talouden toimijoiden tulee ottaa toi-
minnassaan huomioon erilaiset ympäristöasiat,
kuten ilmastonmuutoksen torjuminen ja muut ympä-
ristönsuojeluun liittyvät seikat. Raaka-ainepulan
ja kiertotalouden myötä uudentyyppisten raaka-ai-
neiden käyttö tuotteissa voi myös johtaa tilanteisiin,
joissa ei tunnisteta kaikkiin raaka-aineisiin liittyviä
riskejä.

Ympäristösääntely itsessään voi myös viedä tekno-
logiaa suuntaan, josta voi tulevaisuudessa aiheutua
uudenlaisia riskejä, jotka eivät ole enää sektorisää-
dösten piirissä. Esimerkkinä on F-kaasuja koske-
va sääntely, joka kannustaa siirtymään ympäristön
kannalta parempiin kylmäaineisiin, joista osa on
kuitenkin syttyviä tai niiden käyttö vaatii kovan pai-
neen, mikä asettaa uusia vaatimuksia esimerkiksi
työturvallisuudelle.

⁸Euroopan vihreän kehityksen ohjelma: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_fi

Erilaiset ympäristöarvot ja monet ilmastonmuutokseen liittyvät huolet ovat alkaneet vaikuttaa myös suomalaisten ostokäyttäytymiseen ja tavaroiden valintoihin. Ympäristötietoisuus lisääntyy nopeasti, ja suurin osa yrityksistä, kuluttajista ja muista loppukäyttäjistä pitää ympäristöä säästäviä toimia hyvin tärkeänä. Esimerkiksi valitsemalla ympäristösertifioituja tai muuten vastuullisesti valmistettuja tuotteita voi tehdä tietoisien valintojen. Niin sanottu tuotteiden viherpesu voi kuitenkin harhauttaa ostamaan tuotteen, jota mainostetaan ympäristöystävällisenä, mutta todellisuudessa näin ei välttämättä ole.

Ympäristönsuojelun näkökulmasta on tärkeää edistää kiertotaloutta ja kestävästä materiaalien käyttöä. Kiertotalouden edistämiseksi haitallisia aineita sisältävät tuotteet ja materiaalit on poistettava kierrosta, jotta ihmiset tai ympäristö eivät altistu niille eivätkä haitta-aineet siirry uusiin tuotteisiin. Talouden toimijoiden tulee vastata tuotteiden elinkaaresta valmistuksesta jätehuoltoon mahdollisimman suljetussa kierrossa, jossa luonnonvaroja ei haaskata. Yritykset myyvät yhä enemmän käytettyjä tuotteita uusien rinnalla. Tuotteiden monimutkaistuminen ja uudet materiaalit aiheuttavat haasteita toimivalle kiertotaloudelle. Kuluttajille ja toimitusketjun eri vaiheissa toimiville yrityksille tulee tarjota tietoa ympäristö- ja tuoteturvallisuudesta, jotta voidaan ehkäistä vaaratilanteita käytön aikana, kuljetettaessa ja käsitellessä materiaaleja jätehuollossa.

VALVONTAVIRANOMAISTEN RESURSSIT

Monella tuotesektorilla markkinavalvonnan resurssit suhteessa lakisääteisiin velvoitteisiin ovat nykyisellään rajalliset. Onkin tärkeää varmistaa jatkossa, että eri tuotesektorien valvontaan on olemassa riittävät resurssit. Usein markkinavalvontaviranomaiset tarvitsevat päätöstensä tueksi luotettavia testauslaitoksia tuotteista. Testaaminen edellyttää sopivaa laitteistoa ja sen ylläpitoa sekä asiantuntijoita, jotka osaavat tehdä testaukset luotettavasti. Tuotteet voidaan myös testauttaa ulkopuolisella testauslaitoksella, mikä voi olla hyvin kallista. Tietyillä tuotesektoreilla testauspalveluita ei ole välttämättä aina saatavilla tai ne voivat ruuhkautua esimerkiksi lainsäädäntömuutosten tai markkinoiden äkillisten muutosten (esim. COVID-19, Brexit) vuoksi.

Huomioitavaa on myös, että tuotteille tulee jatkuvasti uusia vaatimuksia, jotka vaativat uudenlaisia osaamista ja lisäresursseja markkinavalvontaan. Normaaliin tuotevalvontaan, yhteistyön mahdollistamiseen, erilaisten ohjelmistojen ja tietokantojen luomiseen ja ylläpitoon, tuotteiden standardisointityöhön osallistumiseen sekä tarvittavien taustadokumenttien (kuten tuotteiden markkinavalvonnassa käytettävät standardit) hankkimiseen käytävissä olevien resurssien tulisi olla riittävät tukemaan tehokasta ja vaikuttavaa markkinavalvontaa.

KULUTTAJATIETOISUUS

Kuluttajien keskuudessa vallitsee edelleen käsitys, että useimmat kivijalkakaupoissa tai verkkokaupoissa myynnissä olevat tuotteet olisivat viranomaisten ennakkotarkastamia tai hyväksymiä, vaikka todellisuudessa näin ei ole. Kuluttajat saattavat arvostaa hankintoja tehdessään myös eri asioita: toiselle tuotteen alhainen hinta on tärkein ostopäätökseen vaikuttava tekijä, toinen pyrkii puolestaan ottamaan hankinnoissaan ensisijaisesti huomioon esimerkiksi tuotteeseen liittyviä vastuullisuustekijöitä ja ympäristöasioita.

Lisäksi tietoa tuotteisiin liittyen on nykyisin saatavilla useista tietolähteistä. Kaikki saatavilla oleva tieto ei kuitenkaan ole luotettavaa, vaan kuluttajiin pyritään vaikuttamaan esimerkiksi julkaisemalla vääristettyjä tuotearvosteluja tai laatimalla tuotetta koskeva aineisto siten, että se voi olla vaikea tunnistaa mainokseksi. Esimerkiksi eri sosiaalisen median kanavissa jaetaan ja välitetään paljon eri lähteistä saatua tietoa ja mielipiteitä, joiden joukossa saattaa olla myös paljon harhaanjohtavaa, väärää tai jopa vaaraa aiheuttavaa informaatiota. Kuluttajat eivät välttämättä myöskään tunnista omia oikeuksiaan.

Suomen markkina- valvonnan visio, missio ja arvot

VISIO

Suomen markkina-
valvonnan visio määrittelee markkina-
valvontaviranomaisten toiminnan perimmäisen tavoitteen ja päämäärän eli markkina-
valvonnalla saavutettavaksi halutun tilanteen Suomessa tulevaisuudessa. Markkina-
valvonnan visio keskittyy tulevaisuuteen ja edustaa sitä, mihin markkina-
valvontaviranomaisten toiminnalla pyritään.

Vaatimustenmukaiset tuotteet ja tasapuoliset kilpailuolosuhteet

Tavoitteenamme on markkinat, joissa suomalaiset voivat luottaa, että myynnissä olevat tuotteet täyttävät lainsäädännössä asetetut vaatimukset ja joissa yritysten välillä vallitsevat tasapuoliset kilpailuolosuhteet. Tekemämme markkina-
valvonta on arvostettua, asiantuntevaa ja luotettavaa, mikä tuottaa lisäarvoa yhteiskunnalle.

MISSIO

Suomen markkina-
valvonnan missio eli toiminta-
ajatus määrittelee Suomen markkina-
valvontaviranomaisten toimien perimmäisen tarkoituksen.

**Teemme markkina-
valvontaa varmistaaksemme, että markkinoilla olevat tuotteet täyttävät lainsäädännön vaatimukset. Siten suojellemme ihmisiä ja ympäristöä vaatimustenvastaisten tuotteiden haitallisilta vaikutuksilta sekä luomme tasapuoliset kilpailuolosuhteet yrityksille.**

ARVOT

Luotettavuus

Toimimme hyvän hallinnon periaatteita noudattaen, ja suomalaiset voivat luottaa toimintaamme.

Riippumattomuus

Toimimme itsenäisesti, puolueettomasti ja tasapuolisesti.

Asiantuntijuus

Suoritamme tehtävämme asiantuntevasti, sekä ylläpidämme ja kehitämme osaamistamme.

Yhteistyö

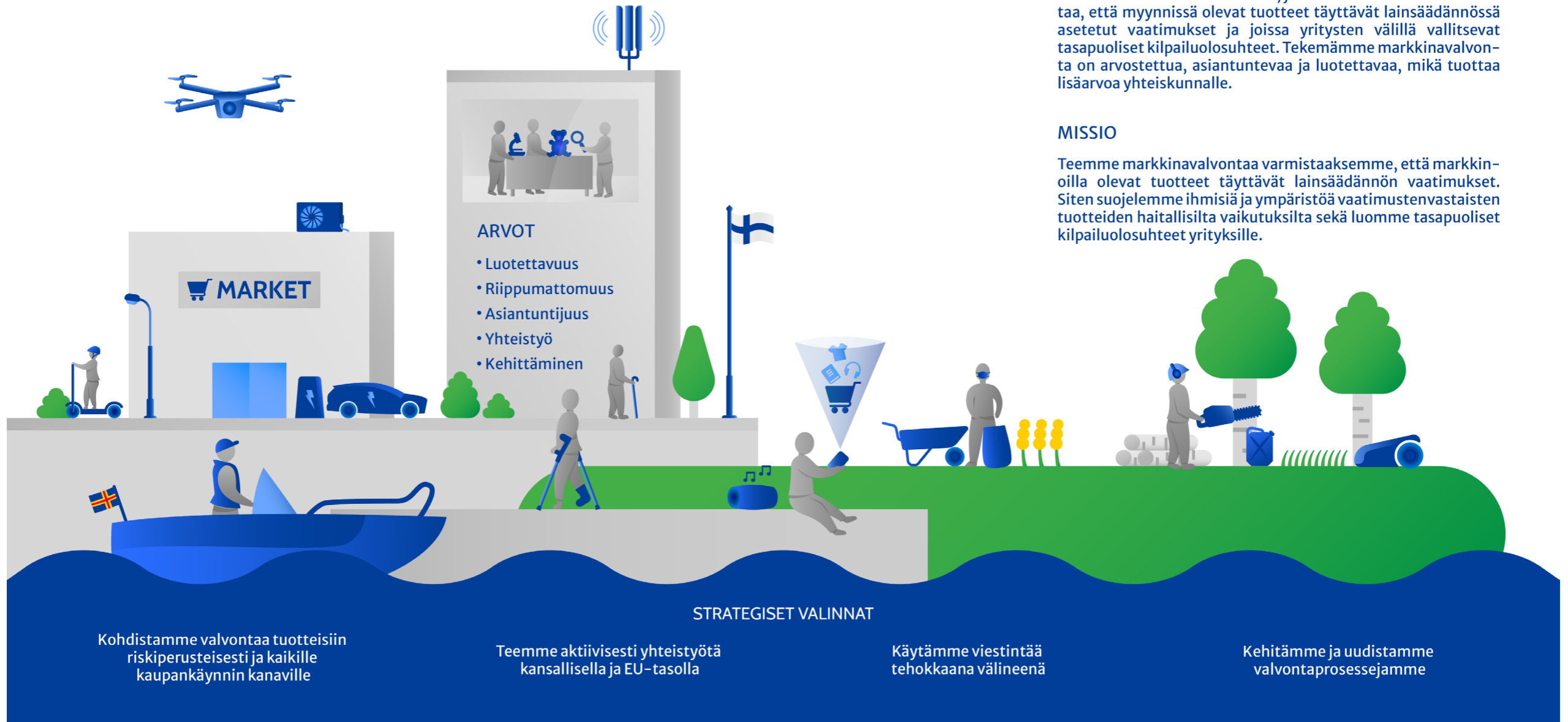
Teemme aktiivisesti yhteistyötä sekä kansallisella että EU-tasolla.

Kehittäminen

Uudistamme markkina-
valvonnan toimintatapoja ja työmenetelmiä.

Tupakkalain alaiset tuotteet eivät ole tavanomaisia kulutushyödykkeitä. Näin ollen markkina-
valvontastrategiassa esitetyt visio ja missio eivät sellaisinaan sovellu tupakkalain alaisten tuotteiden markkina-
valvontaan.

SUOMEN MARKKINAVALVONTASTRATEGIA 2022–2025

VISIO

Vaatimustenmukaiset tuotteet ja tasapuoliset kilpailuolosuhteet

Tavoitteenamme on markkinat, joissa suomalaiset voivat luottaa, että myynnissä olevat tuotteet täyttävät lainsäädännössä asetetut vaatimukset ja joissa yritysten välillä vallitsevat tasapuoliset kilpailuolosuhteet. Tekemämme markkinavalvonta on arvostettua, asiantuntevaa ja luotettavaa, mikä tuottaa lisäarvoa yhteiskunnalle.

MISSIO

Teemme markkinavalvontaa varmistaaksemme, että markkinoilla olevat tuotteet täyttävät lainsäädännön vaatimukset. Siten suojelemme ihmisiä ja ympäristöä vaatimustenvastaisten tuotteiden haitallisilta vaikutuksilta sekä luomme tasapuoliset kilpailuolosuhteet yrityksille.

Strategiset valinnat

Jotta edellä kuvattu missio voidaan toteuttaa ja tavoiteltava visio saavuttaa, alla määritellään Suomen markkinavalvonnan neljä strategista valintaa, jotka sisältävät konkreettisia alatavoitteita. Tässä esitetyt strategiset valinnat ja alatavoitteet antavat yleiset suuntaviivat, miten markkinavalvontaa toteutetaan Suomessa ja mitä markkinavalvonnan avulla on tavoitteena saavuttaa vuoteen 2025 mennessä. Markkinavalvontaviranomaiset ottavat strategiset valinnat ja alatavoitteet markkinavalvonnassaan huomioon soveltuvin osin.

STRATEGINEN VALINTA 1:

Kohdistamme valvontaa tuotteisiin riskiperusteisesti ja kaikille kaupankäynnin kanaville

Valvonnan riskiperusteinen kohdentaminen on tärkeää, jotta käytössä olevien valvontaresurssien tehokkuus ja vaikuttavuus pystytään optimoimaan mahdollisimman hyvin. Valvontaresursseja kohdistetaan riskiperusteisesti niihin tuotteisiin, joiden mahdollisesti aiheuttaman riskin voidaan arvioida olevan suurin tai vaikutuksiltaan merkittävin. Vaikka tuotemarkkinat ovat siirtyneet enenevässä määrin verkkoon, valvontaa kohdennetaan edelleen kaikille kaupankäynnin kanaville, jotta katamme markkinavalvonnalla tuotemarkkinat mahdollisimman laajasti.

1.1 Käytämme valvonnassamme riskiperusteista lähestymistapaa

Kohdistamme valvontaa niihin tuoteryhmiin, joiden aiheuttamat riskit ovat vaikutuksiltaan suurimmat tai laajimmalle kohdistuvat tai joihin kohdistuvalla valvonnalla on suurin vaikuttavuus. Riskiperusteisessa lähestymistavassa otamme huomioon muun muassa tuotteisiin liittyvät vaaratekijät ja vaatimustenvastaisuudet, tuotteiden haitallisuuden käyttöympäristölle tai käyttäjälle, markkinoilla olevien tuotteiden määrän ja levinneisyysasteen, tuotteista vastuussa olevan talouden toimijan aiemmat vaa-

timustenvastaisuudet, tullin suorittamat riskiprofiloinnit, tuotteisiin liittyvät ilmoitukset ja muista lähteistä saadut muut tiedot, jotka saattavat viitata vaatimustenvastaisuuteen. Valvomme tehokkaasti EU:n ulkopuolelta EU:n sisämarkkinoille tulevia tuotteita.

Hyödynnämme ja kehitämme riskinarvioinnissa käytettäviä työkaluja sekä käytämme niissä hyödyksi markkinoille saatetuista ja myynnissä olevista tuotteista saatuja tietoja ja muita selvityksiä (kuten onnettomuustietoja), joilla tuotteiden mahdollisesti aiheuttamia riskejä voidaan arvioida.

1.2 Valvontamme kohdistuu kaikkiin kaupankäynnin kanaviin

Kohdistamme valvontaa kivijalkakaupoissa myytävien tuotteiden lisäksi myös verkkokaupoissa, erilaisilla verkossa toimivilla markkinapaikoilla ja sosiaalisessa mediassa myynnissä oleviin tuotteisiin. Tiettyjen tuoteryhmien valvontaa tehdään myös osin yrityksiltä yrityksille myytäviin tuotteisiin (B2B-kauppa). Eri tuoteryhmien markkinoita seurataan valvontakäynneillä, joita tehdään tarpeen mukaan kivijalkakauppoihin sekä muihin kaupan ja myös teollisuuden toimipaikkoihin. Valvontaa tehdään tarvittaessa myös ulkomaisiin verkkokauppoihin, jotka kohdistavat myyntiä Suomeen. Ulkomaille sijoittautuneiden verkkokauppojen valvonnassa käytetään hyödyksi EU:n markkinavalvontaviranomaisten välisiä rajat ylittävän avunannon mekanismeja ja siihen liittyviä muita EU-tason yhteistyökanavia. Kehitämme myös valvontatapoja liittyen sosiaalisessa mediassa myynnissä oleviin tuotteisiin.

1.3 Kohdennamme valvontaa myös uudentyyppisiin tuotteisiin sekä pyrimme ennakoimaan uusien teknologioiden ja laitteiden tuomia uusia riskejä

Tarkkailemme markkinoita myös uudentyyppisten ja suosiotaan nopeasti kasvattavien tuotteiden osalta ja pyrimme ennakoiden kasvattamaan tietämystämme niiden ominaisuuksiin liittyen. Teemme yh-

teistyötä kansallisesti ja EU-tasolla uudentyyppisten tuotteiden riskien arvioimiseksi ja riskinarvioiden yhtenäistämiseksi. EU:n standardisointistrategia⁹ huomioiden osallistumme myös uudentyyppisten tuotteiden standardointityöhön ja pyrimme vaikuttamaan tarvittaessa myös tuotesääntelyn valmisteluun.

STRATEGINEN VALINTA 2:

Teemme aktiivisesti yhteistyötä kansallisella ja EU-tasolla

Viranomaisten välinen yhteistyö ja yhtenäisten menettelyjen kehittäminen on tärkeää, jotta valvontaa voitaisiin toteuttaa mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla ja jotta talouden toimijoita kohdeltaisiin tasapuolisesti sekä kansallisella että EU-tasolla. Valvontaviranomaisten yhteistyö erilaisten sidosryhmien, kuten kansallisten ja ulkomaisten järjestöjen sekä tutkimus- ja testauslaitosten kanssa on myös olennaista mahdollisimman laajan taustatiedon ja erilaisten näkökulmien keräämiseksi.

”Viranomaisten välinen yhteistyö ja yhtenäisten menettelyjen kehittäminen on tärkeää, jotta valvontaa voitaisiin toteuttaa mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla ja jotta talouden toimijoita kohdeltaisiin tasapuolisesti sekä kansallisella että EU-tasolla.”

2.1 Teemme yhteistyötä ja jaamme hyviä valvontakäytäntöjä viranomaisten kesken

Tehostamme ja kehitämme eri markkinavalvontaviranomaisten välistä yhteistyötä ja luomme yhteisiä ohjeistuksia ja käytäntöjä esimerkiksi eri lainsäädäntöjen rajapinnoilla olevien tuotteiden valvonnan osalta. Kehitämme ja vakiinnutamme ulkorajavalvontaan liittyviä yhteistyömenettelyjä. Jalkautamme EU-tasolla laadittuja ja määriteltyjä linjauksia ja menettelyjä kansalliselle tasolle. Teemme myös kansallisella tasolla yhteisprojekteja markkinavalvontaviranomaisten sekä muiden viranomaisien kesken. Lisäksi osallistumme pohjoismaiseen ja EU-tason yhteistyöhön esimerkiksi yhteisten markkinavalvontaprojektien ja erilaisten kehityshankkeiden muodossa.

⁹EU:n standardisointistrategia (An EU Strategy on Standardisation – Setting global standards in support of a resilient, green and digital EU single market) <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/48598/attachments/2/translations/en/renditions/native>

2.2 Teemme yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa

Teemme yhteistyötä sidosryhmien, kuten esimerkiksi erilaisten kattojärjestöjen ja yhdistysten kanssa ja vaihdamme tietoa esimerkiksi lainsäädäntömuutoksista, tuotemarkkinoiden trendeistä sekä muista ajankohtaisista tuotteiden vaatimustenmukaisuuteen ja turvallisuuteen liittyvistä asioista. Teemme erilaisten tutkimuslaitosten kanssa yhteistyötä taustatiedon lisäämiseksi. Lisäksi pyrimme sidosryhmäyhteistyön avulla tavoittamaan myös uusia yrityksiä ja toimijoita ja kasvattamaan niiden tietämystä tuotelainsäädännön vaatimuksista.

2.3 Vaikutamme tuotelainsäädännön kehittämiseen

Vaikutamme kansallisen ja EU-tason tuotesäätelyn valmisteluun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tuomme valmistelutyöhön konkreettista valvonnan näkökulmaa. Markkina- ja turvallisuuden yhteistyöryhmässä pyrimme myös vaikuttamaan horisontaaliseen markkina- ja turvallisuusvalvontasäätelyyn tekemällä koordinoitua yhteistyötä ja tarkastelemalla asioita kokonaisvaltaisesti useiden tuotesektoreiden näkökulmasta. Pidämme antamamme viranomaismaäräykset ajan tasalla.

2.4 Osallistumme standardisointityöhön

Osallistumme tuotteiden ominaisuuksia ja testausmenetelmiä koskevien standardien kehittämiseen, koska standardeilla pystytään tehokkaasti vaikuttamaan EU:n markkinoilla olevien tuotteiden teknisiin vaatimuksiin. Erittäin tärkeää on osallistua standardisointityöhön niiden standardien osalta, jotka toimivat ns. EU:n lainsäädännön jatkeena (esim. eurooppalaiset harmonisoidut standardit). Osallistumalla standardien laadintaan voidaan myös välttää harmonisointiin standardeihin jälkikäteen esitettävät vastalauseet ja muutokset. Ylläpidämme ja edistämme standardisointiosaamista viranomais-keskuudessa.

STRATEGINEN VALINTA 3:

Käytämme viestintää tehokkaana välineenä

Strategiassa asetettujen tavoitteiden toteutumista voidaan edistää tehokkaasti erilaisten viestinnällisten keinojen avulla. Tehokas ja vaikuttava talouden toimijoille sekä kuluttajille ja muille loppukäyttäjille suunnattava viestintä on tärkeä osa markkina- ja turvallisuusvalvonnan toimintaa.

3.1 Julkaisemme ajantasaista tietoa vaarallisista ja vaatimustenvastaisista tuotteista

Julkaisemme ajantasaista tietoa valvonnassa esiintyneistä vaarallisista ja vaatimustenvastaisista tuotteista esimerkiksi verkkosivuillamme tai markkina- ja turvallisuusvalvonnan yhteisellä julkaisualustalla¹⁰, ja edistämme näiden sivujen tunnettuutta yritysten ja loppukäyttäjien keskuudessa. Tiedotamme aktiivisesti tekemästämme valvonnasta ja toteutettujen valvontahankkeiden tuloksista. Käytämme myös sosiaalisen median kanaviamme valvonnassa esille tulleiden tietojen välittämisessä.

3.2 Lisäämme turvallisuustietoutta kansalaisten arjessa

Viestimme kuluttajille ja muille loppukäyttäjille tuotteista ja niihin liittyvistä riskeistä tehokkaasti ja ymmärrettävällä tavalla sekä korjaamme tuotteisiin liittyvää väärää tietoa. Lisäksi teemme kansalaisille suunnattua viestintää pyrkien lisäämään kuluttajien osaamista tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta ja turvallisuudesta käytöstä sekä kasvattamaan ymmärrystä markkina- ja turvallisuusvalvonnan tehtävistä ja niiden roolista. Teemme myös tiedottamista useamman viranomais-kesken esimerkiksi yhteistiedotteilla ja -kampanjoilla, jotta viestintä olisi monipuolista, useamman näkökulman kattavaa ja mahdollisimman vaikuttavaa.

¹⁰Markkina- ja turvallisuusvalvonnan yhteistä julkaisualustaa (www.vaarallisetuotteet.fi) käyttää vain osa liitteen 3 viranomaisista

3.3 Opastamme talouden toimijoita tuotelainsäädännöstä ja kannustamme heitä vastuullisuuteen

Jaamme tietoa tuotteisiin liittyvästä lainsäädännöstä verkossa, sekä järjestämme tarpeen mukaan infotilaisuuksia ja koulutuksia talouden toimijoille. Kehitämme verkkosivujemme selkeyttä ja asiakaslähtöisyyttä, jotta oikea tieto olisi helposti löydettävissä ja saavutettavaa. Olemme yhteydessä suoraan talouden toimijoihin ja vastaamme heiltä tuleviin yhteydenottoihin tehokkaasti hyvän hallinnon periaatteita noudattaen. Teemme yhteistyötä Suomen tuote-yhteyshenkilöiden kanssa talouden toimijoiden neuvonnan osalta. Lisäksi kehitämme uudentyyppisiä keinoja välittää tietoa tuotelainsäädännöstä.

STRATEGINEN VALINTA 4:

Kehitämme ja uudistamme valvontaprosessejamme

Toimivilla markkinavalvonnan prosesseilla ja tietojärjestelmillä markkinavalvontaviranomaisten resursseja voidaan kohdentaa tehokkaammin valvontaan ja lisätä siten toiminnan vaikuttavuutta. Prosessien uudistaminen ja jatkuva kehittäminen on tärkeää, jotta toimintaympäristön muutoksiin voidaan vastata mahdollisimman tehokkaasti ja ketterästi.

4.1 Kehitämme valvontamenettelyjämme

Arvioimme säännöllisesti valvontaprosessejamme, jotta voimme tarvittaessa kehittää ja uudistaa menettelyjämme. Otamme valvontaprosessien ja -menettelyjen kehitystyössä huomioon yleiset ohjeet, lainsäädännön vaatimukset sekä toimintaympäristön muutokset. Kehitämme usean säädöksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden valvontamenettelyjä siten, että tuotteen vaatimustenmukaisuutta voidaan tarkastella samanaikaisesti usean lainsäädännön näkökulmasta. Vaihdamme markkinavalvonnan yhteistyöryhmässä tietoa valvonnan menettelyistä ja parhaista käytännöistä sekä luomme yhteisiä toimintatapoja ja ohjeistuksia, jotta markkinavalvonta olisi Suomessa mahdollisimman yhdenmukaista.

4.2 Hyödynnämme ja kehitämme markkinavalvonnan työkaluja

Hyödynnämme ja kehitämme markkinavalvonnan työkaluja, kuten erilaisia tietojärjestelmiä, sovelluksia ja rekistereitä, jotta saamme kattavaa tietoa valvontaa varten ja resurssit voidaan kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti itse valvontatoimiin. Käytämme verkossa toimivia työkaluja (kuten hakurobotit), jotta verkkokaupoissa myytävien tuotteiden valvontaa voidaan tehostaa. EU-komissiolla on myös pyrkimys kehittää tietojärjestelmiä ja lisätä markkinoilta saadun tiedon määrää tuoteturvallisuuden edistämiseksi. Osallistumme tarvittaes-

sa myös uusiin kehityshankkeisiin kansallisella ja EU-tasolla ja parannamme vanhojen työkalujen toimivuutta ja käytettävyyttä.

4.3 Käytämme tehokkaasti EU:n tietojärjestelmiä

Käytämme EU:n markkinavalvonnan tietojärjestelmiä tehokkaasti, jotta tiedonvaihto jäsenvaltioiden ja komission välillä olisi tehokasta, nopeaa, täsmällistä ja koordinoitua. Hyödynnämme EU:n järjestelmissä olevaa tietoa markkinavalvonnan kohdistamisessa ja kehittämisessä. Syötämme lainsäädännössä vaadittavat tiedot komission tieto- ja viestintäjärjestelmään (ICSMS¹¹), jotta ne olisivat myös muiden jäsenmaiden valvontaviranomaisten käytössä. Edistämme kansallisten markkinavalvontaan liittyvien tietokantojen ja ICSMS:n välistä rajapinnan käyttöönottoa tiedonvaihdon tehostamiseksi (esimerkiksi datan siirron automatisointi).

4.4 Ylläpidämme ja kehitämme osaamistamme

Ylläpidämme valvontaviranomaisten ajantasaisista osaamista ja tietotaitoa riittävällä valvontaviranomaisille suunnatulla koulutuksella. Edistämme viranomaisten välistä yhteistyötä toteuttamalla esimerkiksi henkilövaihtoja toisen kansallisen valvontaviranomaisen tai toisen EU-jäsenmaan viranomaisen kanssa.

¹¹Markkinavalvonta-asetuksen 34 artiklan nojalla perustettu tieto- ja viestintäjärjestelmä, jolla kerätään ja käsitellään ja jossa varastoidaan jäsenvaltioissa muodossa tietoja kysymyksistä, jotka liittyvät unionin yhdenmukaistamislainsäädännön toimeenpanoon, tarkoituksena parantaa tiedonvaihtoa jäsenvaltioiden välillä, myös tietopyyntöjä varten, ja tarjota kattava katsaus markkinavalvontatoimista ja markkinavalvonnan tuloksista ja suuntauksista. Järjestelmää voivat käyttää komissio, markkinavalvontaviranomaiset, yhteyshenkilöt sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnasta vastaavat viranomaiset.

Markkinavalvonnan painopistealueet Suomessa

Tässä luvussa on esitetty markkinavalvonnan painopistealueet Suomessa (markkinavalvonta-asetuksen 13(2)(b) artiklan mukaiset ensisijaiseksi määriteltävät alat) sekä suunnitellut valvontatoimet, joilla pyritään vähentämään vaatimustenvastaisuutta näillä alueilla (markkinavalvonta-asetuksen 13(2)(c) artikla). Painopistealueet ovat useita tuotesektoreita koskettavia mahdollisimman horisontaalisia aloja.

PAINOPISTEALUE 1:

Verkkokauppa

Tuotteita myydään ja ostetaan yhä enemmän verkkokaupoista, verkossa toimivilta markkinapaikoilta ja sosiaalisen median alustoilta. Verkossa myytävien tuotteiden markkinavalvonnassa on havaittu tiettyjä haasteita, kuten talouden toimijoiden tavoittaminen sekä toimivaltuuksien puuttuminen tilanteissa, joissa Suomeen myyntiään kohdistava verkkokauppa on sijoittunut ulkomaille (erityisesti kolmansiin maihin). Markkinavalvonnan on kuitenkin pystyttävä kattamaan myös verkossa myytävät tuotteet.

Markkinoilla olevien tuotteiden vaatimustenvastaisuutta tällä painopistealueella pyritään vähentämään muun muassa seuraavin valvontatoimin:

1. Markkinavalvonnan yhteistyöryhmän alle on perustettu verkkokauppaan keskittyvä alatyöryhmä, jonka tavoitteena on luoda yhteisiä ohjeistuksia ja

linjauksia verkkokauppaan liittyen, vaihtaa valvontakokemuksia sekä yhtenäistää eri markkinavalvontaviranomaisten verkkokauppa- ja valvontakäytäntöjä.

2. Kohdistamme valvontaa verkkokauppojen valikoimissa myynnissä oleviin tuotteisiin esimerkiksi tutkimalla tuotteista verkkokaupassa annettavia tietoja ja hankkimalla tarvittaessa tuotteita tarkempiin tutkimuksiin.

3. Opastamme verkkokauppatoimijoita sekä sosiaalisen median alustoilla toimivia myyjiä lainsäädännön vaatimuksista.

4. Hyödynnämme EU:n markkinavalvontaviranomaisten välisiä rajat ylittävän avunannon menetelyä aktiivisesti verkkokauppa- ja valvonnassa.

5. Tiedotamme kuluttajia ja muita loppukäyttäjiä EU:n ulkopuolelta ostettaviin tuotteisiin liittyvistä riskeistä.

PAINOPISTEALUE 2:

Laajasti markkinoilla olevat tuotteet, jotka voivat aiheuttaa vakavan riskin

Riskiperusteisen valvonnan peruserä on, että valvontaresurssit kohdistetaan niihin tuotteisiin, joiden mahdollisesti aiheuttaman riskin arvioidaan olevan suurin tai vaikutuksiltaan merkittävien. Val-

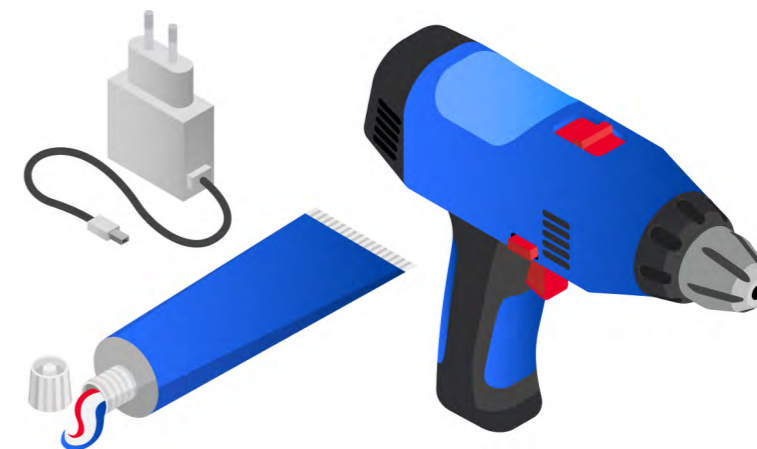
vontaa on tärkeä kohdistaa etenkin niihin tuotteisiin, jotka ovat laajasti käytössä ja joista voi aiheutua vakava riski.

Markkinoilla olevien tuotteiden vaatimustenvastaisuutta tällä painopistealueella pyritään vähentämään muun muassa seuraavin valvontatoimin:

1. Kohdennamme valvontaa erityisesti korkean riskin tuotteisiin ja tuotteisiin, joilla on tapahtunut vakavia onnettomuuksia.

2. Kehitämme riskinarviointiin liittyviä työkaluja ja analysoimme eri lähteistä saatavaa tietoa valvonnan kohdentamiseksi.

3. Toteutamme yhteisiä valvontaprojekteja tulli- ja markkinavalvontaviranomaisten kesken.

PAINOPISTEALUE 3:

Erityisen haavoittuvat käyttäjryhmät

Markkinavalvonnan avulla halutaan varmistaa, että tuotteet eivät aiheuta vaaraa erityisen haavoittuville henkilöille eli henkilöille, joiden toimintakyky on alentunut (esim. ikääntyneet), joilla ei ole riittävä kokemusta ja osaamista (esim. lapset) tai ovat muuten erityisen haavoittuvassa asemassa (esim. raskeana olevat henkilöt). Yhä monimutkaisemmat ja mahdollisesti myös digitaalisia ominaisuuksia sisältävät tuotteet saattavat aiheuttaa näille käyttäjäryhmille haasteita. Lisäksi tuotteet saattavat sisältää esimerkiksi terveydelle haitallisia kemikaaleja. Myös esimerkiksi työntekijät käyttävät työssään tuotteita, joiden vaatimustenmukaisuuteen työntekijät eivät aina voi vaikuttaa (esimerkiksi altistuminen kemikaaleille tai henkilönsuojainten käyttö). Lisäksi osalle uudentyyppisistä tuoteryhmistä ei vielä ole eurooppalaisia standardeja tai muita vaatimuksia.

Markkinoilla olevien tuotteiden vaatimustenvastaisuutta tällä painopistealueella pyritään vähentämään muun muassa seuraavin valvontatoimin:

1. Kohdennamme valvontaa tuotteisiin, jotka on tarkoitettu erityisen haavoittuville käyttäjäryhmille.
2. Osallistumme tuotteiden standardisointityöhön.
3. Teemme yhteistyötä erilaisten sidosryhmien kuten järjestöjen ja tutkimuslaitosten kanssa esimerkiksi tiedottamisen osalta.
4. Toteutamme yhteisiä valvontaprojekteja tulli- ja markkinavalvontaviranomaisten kesken.

PAINOPISTEALUE 4:

Ympäristöturvallisuus

Ympäristöömme uhkaavat monet tekijät, kuten ilmastonmuutos ja ylikulutus, minkä vuoksi ympäristönsuojeluun tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota, jotta myös jälkipolvet voivat nauttia puhtaasta ja elinvoimaisesta ympäristöstä. Ympäristönsuojelu tulee ottaa huomioon tuotteen koko elinkaaren aikana sen valmistamisesta aina jätehuoltoon saakka. Ympäristönsuojelun näkökulmasta on tärkeää edistää kiertotaloutta ja kestävä materiaalien käyttöä. Talouden toimijoiden lisäksi myös kuluttajia ja muita loppukäyttäjiä tulee informoida tuotteiden aiheuttamista ympäristöriskeistä. Ympäristölle erityisen haitallisia aineita tuotteissa ovat muun muassa REACH ja POP-asetuksissa rajoitetut aineet ja ympäristössä pysyvät ja kertyvät aineet (esimerkiksi erityistä huolta aiheuttavat aineet eli SVHC-aineet).

Markkinoilla olevien tuotteiden vaatimustenvastaisuutta tällä painopistealueella pyritään vähentämään muun muassa seuraavin valvontatoimin:

1. Kohdennamme valvontaa ympäristölle erityisen haitallisiin aineisiin tai niitä sisältäviin tuotteisiin.
2. Otamme tuotteiden riskinarvioinneissa huomioon myös kiertotalouden myötä tuotteissa käytettävät uudentyyppiset raaka-aineet.
3. Seuraamme valvonnassa, miten jätteiden tai muiden uusiomateriaalien käyttäminen tuotteiden raaka-aineina vaikuttaa tuotteiden turvallisuuteen

ja vaatimustenmukaisuuteen sekä pyrimme vaikuttamaan tarpeen mukaan tuotesääntelyyn epäkohtien ilmetessä.

4. Viestimme talouden toimijoille tuotteiden aiheuttamista ympäristövaikutuksista.

5. Tiedotamme kuluttajille ja muille loppukäyttäjille tuotteiden ympäristöriskeistä.

PAINOPISTEALUE 5:

Uudet, nopeaa reagointia vaativat uhat

Uusien innovaatioiden ja nopeasti muuttuvien markkinoiden lisäksi merkittävät globaalit haasteet, kuten ilmastonmuutos, pandemiat ja geopoliittiset epävarmuudet aiheuttavat uusia haasteita myös tuotteiden markkinavalvontaan. Markkinavalvontaviranomaisten on tärkeää ennakoida ja pyrkiä varautumaan mahdollisiin uusiin uhkiin, jotta niihin voidaan myös reagoida nopeasti ja tehokkaasti.

Markkinoilla olevien tuotteiden vaatimustenvastaisuutta tällä painopistealueella pyritään vähentämään muun muassa seuraavin valvontatoimin:

1. Teemme markkinavalvontaviranomaisille yleiset yhteiset toimintaperiaatteet (varautumissuunnitelman) nopeaa reagointia vaativien uusien uhkien hallitsemiseksi.
2. Teemme tarvittaessa yhteistyötä eri tutkimuslaitosten kanssa uhkien ja tulevaisuuden skenaarioiden tunnistamisessa.
3. Vaihdamme markkinavalvonnan yhteistyöryhmässä tietoa muun muassa COVID-19 pandemian yhteydessä kerätyistä kokemuksista markkinavalvontaan liittyen ja jaamme hyviä käytäntöjä.
4. Kehitämme uusia viestintätapoja ja tehokkaampaa neuvontaa talouden toimijoille.

PAINOPISTEALUE 6:

Monimutkaistuvat tuotteet ja uudet teknologiat

Monia tuotteita ja laitteita pyritään jatkuvasti kehittämään vastaamaan digitalisoituvan yhteiskunnan asettamia tarpeita. Tuotteisiin liitetään uusia ominaisuuksia ja niiden valmistuksessa voidaan käyttää uusia innovatiivisia materiaaleja, jotka voivat aiheuttaa uusia riskejä tai entisten riskien muuntumista. Tuotteissa käytettävät uudet teknologiat ja materiaalit asettavat haasteita markkinavalvontatyölle, koska tuote saattaa kuulua jatkossa useamman tuotesäädöksen soveltamisalaan ja koska tuotteelle ei välttämättä ole selviä vaatimuksia tai tuotestandardeja.

Markkinoilla olevien tuotteiden vaatimustenvastaisuutta tällä painopistealueella pyritään vähentämään muun muassa seuraavin valvontatoimin:

1. Kehitämme osaamistamme uudentyyppisten tuotteiden ja niiden ominaisuuksien osalta.
2. Tiivistämme eri valvontaviranomaisten välistä yhteistyötä usealle sektorille kuuluvien tuotteiden osalta luomalla selkeät toimintaperiaatteet niiden valvontaan.
3. Yhtenäistämme ja kehitämme riskinarviointeja ja niihin liittyviä toimintatapoja. Lisäksi vaihdamme tietoa riskinarviointeihin liittyvistä hyvistä käytännöistä.

Strategian arviointi

Markkina- ja valvontastrategian täytäntöönpanon onnistumista arvioidaan vuosittain markkina- ja valvonnan yhteistyöryhmässä. Samalla pyritään arvioimaan strategian vaikuttavuutta. Arvioinnin perusteella markkina- ja valvontastrategiaa voidaan tarvittaessa päivittää markkina- ja valvonnan yhteistyöryhmässä sovittujen yhteisten suuntaviivojen mukaisesti.

EU-tasolla kansallisia markkina- ja valvontastrategioita arvioidaan tuotteiden vaatimustenmukaisuutta käsittelevässä unionin verkostossa (jäljempänä EUPCN¹²). Ensimmäinen kansallisten markkina- ja valvontastrategioiden arviointi suoritetaan 16.7.2024 mennessä.

Lisäksi EUPCN:ssä on vahvistettu 12 indikaattoria, joiden avulla EU:ssa tehtävää markkina- ja valvontaa on tarkoitus arvioida ja joita voidaan hyödyntää osaltaan myös kansallisten markkina- ja valvontastrategioiden arvioinneissa. Indikaattoreiden soveltamisen tarkoituksena on myös kerätä dataa erilaisten päätösten, mahdollisten säädösvalmisteluiden ja arviointien tueksi sekä saada yleisesti tietoa markkina- ja valvonnan tilanteesta EU:ssa. Markkina- ja valvonnan indikaattorit on jaoteltu neljään eri kategoriaan: resurssit (budjetti sekä henkilöstö), markkina- ja valvontatoimet (tutkittujen tuoteryhmien

ja -mallien määrät), EU-yhteistyö (rajat ylittävän keskinäisen avunannon pyynnöt ja markkina- ja valvontaviranomaisten yhteydenotot talouden toimiin) ja markkina- ja valvontatulokset (vaatimusten- vastaisten ja riskin aiheuttavien tuotteiden määrät). Indikaattorien määrittämisessä tarvittava tieto kerätään vuosittain, ja sitä pyritään keräämään mahdollisimman kattavasti suoraan EU:n markkina- ja valvonnan tieto- ja viestintäjärjestelmästä (ICSMS).

¹²Markkina- ja valvonta-asetuksen 29 artiklan nojalla perustettu verkosto, jonka tarkoituksena on toimia toimeenpanevien jäsenvaltioiden viranomaisten ja komission jäsenneilyn koordinoinnin ja yhteistyön foorumina ja yhdenmukaistaa markkina- ja valvonnan käytäntöjä unionissa ja tehdä siten markkina- ja valvonnasta tehokkaampaa. Verkosto koostuu kunkin jäsenvaltion edustajista, mukaan lukien edustaja kustakin yhteyspisteestä, ja valinnaisesta kansallisesta asiantuntijasta, hallinnollisen yhteistyön ryhmien puheenjohtajista sekä komission edustajista.

1. Markkina- ja elintarvikkeiden valvonnan rakenne Suomessa

1.1 Markkina- ja elintarvikkeiden valvonnan ohjaus, kansalliset markkina- ja elintarvikkeiden valvontaviranomaiset ja toimivallan jakautuminen Suomessa

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa markkina- ja elintarvikkeiden valvontaa-asetuksen kansallisen täytäntöönpanon koordinoinnista sekä markkina- ja elintarvikkeiden valvontaan liittyvän yhteistyön koordinoinnista eri ministeriöiden välillä. Kukin ministeriö vastaa markkina- ja elintarvikkeiden valvonnan organisoinnista omilla sektoreillaan.

Markkina- ja elintarvikkeiden valvonta Suomessa on järjestetty tuotesektorikohtaisesti usean markkina- ja elintarvikkeiden valvontaviranomaisen tehtäväksi. Suomen markkina- ja elintarvikkeiden valvontaviranomaiset toimivat yhteensä seitsemän ministeriön hallinnonalalla, ja markkina- ja elintarvikkeiden valvontaa hoitavat pääosin ministeriöiden ohjaamat virastot. Poikkeuksena on sosiaali- ja terveysministeriön työ- ja tasa-arvo-osaston ja aluehallintovirastojen viiden työsuojelun vastualueen toteuttama olennaisessa määrin työssä käytettäväksi tarkoitettujen teknisten laitteiden markkina- ja elintarvikkeiden valvonta. Tällä sektorilla tuotteiden asettamista saataville markkinoille tai käyttöön ottamista koskevat rajoittavat päätökset tehdään ministeriössä. Samoin ympäristöministeriö toimii markkina- ja elintarvikkeiden valvontaviranomaisena ulkona käytettävien laitteiden melupäästöjen osalta. Huomioitavaa on myös, että Suomen Tulli toimii ulkorajavalvontaviranomaisen roolin lisäksi myös markkina- ja elintarvikkeiden valvontaviranomaisena tietyillä tuotesektoreilla (kemikaalit, kosmeettiset valmisteet, biosidit, kuluttajakäyttöön tarkoitettut tavarat (mm. le-

lut ja lastenhoitotarvikkeet)). Lisäksi Ahvenanmaan maakunnassa markkina- ja elintarvikkeiden valvonnasta vastaa useilla tuotesektoreilla Ahvenanmaan maakunnan hallitus. Markkina- ja elintarvikkeiden valvontaviranomaiset raportoivat valvonnasta ja tehdyistä markkina- ja elintarvikkeiden valvontatoimista kansallisella tasolla yleensä sektorikohtaisesti.

Markkina- ja elintarvikkeiden valvontaa tehdään Suomessa myös muilla kuin tämän strategian soveltamisalaan kuuluvilla tuotesektoreilla. Yksi olennaisimpia sektoreita näistä on elintarvikkeiden valvonta. Elintarvikkeita koskeva lainsäädäntö on EU-tasolla perinteisesti erotettu ns. non-food tuotteita koskevasta lainsäädännöstä, minkä vuoksi elintarvikkeet on jätetty myös tämän markkina- ja elintarvikkeiden valvontastrategian ulkopuolelle.

Suomen markkina- ja elintarvikkeiden valvontaviranomaiset, niiden vastualueet sekä markkina- ja elintarvikkeiden valvontaviranomaisia ohjaavat vastuuministeriöt on lueteltu taulukossa 1. Siinä lueteltujen viranomaisten lisäksi Ahvenanmaan maakunnan hallitus vastaa tietyin poikkeuksin ja reunaehdoin esimerkiksi kosmeettisten valmisteiden, lelujen, kuluttajakäyttöön tarkoitettujen henkilönsuojainten ja koneiden, rakennustuotteiden, aerosolien, kuljetettavien painelaitteiden, hissien, ulkona käytettävien laitteiden melupäästöjen, räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojajärjestelmien, pyroteknisten tuotteiden, siviilikäyttöön tarkoitettujen räjähteiden, kaasulaitteiden, sähkölaitteiden, kemikaalien, tuotteiden ekologisen suunnittelun ja energiamerkintöjen, rengasmerkintöjen, huviveneiden,

ajoneuvojen, lannoitevalmisteiden, kulutustavaroitten, biosidien, pakkausten ja pakkausjätteiden sekä tupakkatuotteiden markkina- ja elintarvikkeiden valvonnasta Ahvenanmaan maakunnassa.

Taulukossa 2 (Liite 2) on puolestaan esitetty tähän strategiaan sisällytetyt, markkina- ja elintarvikkeiden valvontaa-asetuksen (EU) 2019/1020 soveltamisalaan kuuluvat tuotesäädökset (tuotesektorit) ja niistä vastuussa olevat valvontaviranomaiset.

Taulukko 1. Suomen markkinavalvontastrategian alaisten tuotesektoreiden markkinavalvontaviranomaiset, niiden valvomat tuoteryhmät sekä kyseisiä viranomaisia ohjaavat ministeriöt.

Markkinavalvontaviranomainen	Valvottavat tuoteryhmät	Ohjaava ministeriö
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom	Laivavarusteet, huviveneet, rengasmerkinnät, ajoneuvot ja erilliset tekniset yksiköt, miehittämättömät ilma-alukset, liikkuvien työkonoiden pakokaasupäästöt sekä radio-laitteet.	Liikenne- ja viestintäministeriö, ympäristöministeriö
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea	Lääkinnälliset laitteet, in vitro -diagnostiikkaan tarkoitetut lääkinälliset laitteet	Sosiaali- ja terveysministeriö
Ruokavirasto	Lannoitevalmisteet	Maa- ja metsätalousministeriö
Työsuojeluviranomaiset • Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) • Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet	Työssä käytettäväksi tarkoitetut henkilösuojaimet, koneet ja köysiratalaitteistot (STM ja aluehallintovirastot) Työssä käytettäväksi tarkoitetut kemikaalit ja ulkona käytettävien, työssä käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden melupäästöt (aluehallintovirastot)	Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen ympäristökeskus (SYKE)	Fluoratut kasvihuonekaasut ja otsonikerrosta heikentävät aineet sekä näitä sisältävät laitteet, liikennepolttoaineet, EU:n ympäristömerkki	Ympäristöministeriö
Säteilyturvakeskus (STUK)	Tuotteet, joissa on ominaisuuksia liittyen säteilyyn: sähkömagneettiset kentät, infra-punasäteily, näkyvä valo, ultraviolettisäteily, laser, ultraääni tai radioaktiivisuus.	Sosiaali- ja terveysministeriö
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)	Akut ja paristot, aerosolit, jalometallituotteet, biosidit, kemikaalit, rakennustuotteet, kulutustavarat, kosmeettiset valmisteet, pesuaineet, ekosuunnittelu ja energiamerkinnät, sähkö- ja elektroniikkalaitteet, hissit, siviilikäyttöön tarkoitetut räjähteet, kaasulaitteet, kuluttajakäyttöön tarkoitetut koneet, ulkona käytettävien kuluttajakäyttöön tarkoitettujen laitteiden melupäästöt, mittauslaitteet, öljysäiliöt, pakatut tuotteet, pakkaukset ja pakkausjätteet, kuluttajakäyttöön tarkoitetut henkilösuojaimet, painelaitteet, painesäiliöt, elintarvikkeita jäljittelevät tuotteet, pyrotekniset tuotteet, räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitetut laitteet, pelastustoimen laitteet ja -välineet, kertakäyttöiset muovituotteet, tekstiili- ja jalkinemerkinnot, lelut, vaarallisten aineiden ja haihtuvien orgaanisten yhdisteiden kuljetussäiliöt ja -pakkaukset	Työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, sisäministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö
Tulli	Kemikaalit, kosmeettiset valmisteet, biosidit, kuluttajakäyttöön tarkoitetut tavarat (mm. lelut ja lastenhoitotarvikkeet)	Valtiovarainministeriö
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)	Tupakkatuotteet ja vastaavat tuotteet	Sosiaali- ja terveysministeriö
Ympäristöministeriö	Ulkona käytettävien laitteiden melupäästöt	Ympäristöministeriö

1.2 Markkina- ja valvontasääntely Suomessa

Tuotteita koskeva sääntely on Suomessa pääosin hajautunutta, sillä tuotteita koskeva sääntely jakaantuu usean eri ministeriön hallinnonalalle.¹³ Poikkeuksena hajautuneeseen sääntelyyn on laki eräiden tuotteiden markkina- ja valvonnasta (1137/2016, jäljempänä markkina- ja valvontalaki), jossa säädetään sen soveltamisalaan kuuluvien tuotesektorien osalta markkina- ja valvonnasta. Markkina- ja valvontalaki on horisontaalinen ja tiettyjä sektoreita koskeva markkina- ja valvonnan yleislaki, jossa säädetään muun muassa toimivaltaisista viranomaisista ja markkina- ja valvontaviranomaisten käytössä olevista valvontatoimenpiteistä. Markkina- ja valvontalailla on pantu täytäntöön markkina- ja valvonta-asetus sen soveltamisalaan kuuluvien sektorien osalta. On huomattavaa, että kaikki tuotesektorit eivät kuulu markkina- ja valvontalain soveltamisalaan, minkä vuoksi näiden sektorien markkina- ja valvonnasta säädetään sektorisäädöksissä (esim. lääkinnälliset laitteet ja rakennustuotteet).

Kuluttajatuotteisiin sovelletaan lisäksi kuluttajaturvallisuuslakia (920/2011), jolla on pantu täytäntöön yleistä tuoteturvallisuutta koskeva direktiivi 2001/95/EY¹⁴. Kuluttajaturvallisuuslaki on luonteeltaan väistynyt yleislaki, ns. turvaverkkosäädös, joka tulee täydentävästi sovellettavaksi tilanteissa, jossa erityislainsäädäntö ei tuo riittävää turvallisuustasoa. Ahvenanmaan maakunnassa tehtävä markkina- ja valvonta määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolaissa

(1144/1991) säädetyin Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan (Manner-Suomi) välisen toimivallan jaon mukaisesti. Tuotesäädökset kuuluvat osin valtakunnan toimivaltaan ja osin Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan. Maakunta vastaa EU-säädösten täytäntöönpanosta siltä osin kuin asia kuuluu sen toimivaltaan.

1.3 Markkina- ja valvontaprosessi Suomessa

Markkina- ja valvontaviranomaiset toteuttavat valvontaa kuhunkin tuotteeseen tai valvontatapaukseen parhaiten soveltuvien toimien avulla. Markkina- ja valvonnan tavoitteena on, että markkinoille saatettavat tuotteet täyttävät lainsäädännön vaatimukset ja että markkinoille jo päätyneiden vaatimusten vastaisen ja vaarallisten tuotteiden mahdolliset haitalliset vaikutukset saadaan minimoitua erilaisten korjaavien toimenpiteiden kautta. Markkina- ja valvonnan olisi oltava perusteellista ja vaikuttavaa, jotta voidaan varmistaa, että tuotteita koskevaa lainsäädäntöä sovelletaan oikein. Aktiivisen tiedottamisen ja talouden toimijoiden neuvonnan avulla markkina- ja valvontaviranomaiset pyrkivät vaikuttamaan ennakolta siihen, että vain lainsäädännön vaatimukset täyttäviä tuotteita saatetaan markkinoille.

Markkina- ja valvonta-asetuksen 11 artiklan mukaan markkina- ja valvontaviranomaisten on toimillaan varmistettava, että

a) sekä verkossa että muualla kuin verkossa saataville asetettujen sellaisten tuotteiden, joihin sovelletaan unionin yhdenmukaistamislainsäädäntöä, markkina- ja valvonta toteutetaan tehokkaasti niiden alueella;

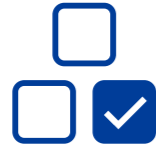
b) talouden toimijat toteuttavat asianmukaisia ja oikeasuhteisia korjaavia toimia, jotka liittyvät kyseisen lainsäädännön ja tämän asetuksen noudattamiseen;

c) toteutetaan asianmukaisia ja oikeasuhteisia toimenpiteitä, jos talouden toimijat eivät ryhdy korjaaviin toimiin.

”Aktiivisen tiedottamisen ja talouden toimijoiden neuvonnan avulla markkina- ja valvontaviranomaiset pyrkivät vaikuttamaan ennakolta siihen, että vain lainsäädännön vaatimukset täyttäviä tuotteita saatetaan markkinoille.”

¹³Kansalliset tuotemääräykset on koottu Suomen tuoteyhteyshenkilöiden verkkosivuilta löytyvään taulukkoon: <https://tukes.fi/tuoteyhteyshenkilot/kansalliset-tuotemaaraykset>

¹⁴Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/95/EY, annettu 3 päivänä joulukuuta 2001, yleisestä tuoteturvallisuudesta (EYVL L 11, 15.1.2002, s. 4–17).

Tuotteen valinta markkinoilta

- Riskiperusteinen lähestymistapa
- Proaktiivinen valvonta
- Reaktiivinen valvonta
- Valvontaprojektit

Tuotteen tarkastukset ja testaukset

- Merkintöjen tarkastukset
- Asiakirjatarkastukset
- Laboratoriotestit
- Muut testaukset
- Riskinarviointi

Selvitykset ja toimenpiteet

- Yhteydenpito talouden toimijaan ja muihin tahoihin tapauksen selvittämiseksi
- Korjaavat toimet (pakolliset ja vapaaehtoiset)

Jälkivalvonta ja tiedottaminen

- Varmistus, että talouden toimija on suorittanut korjaavat toimet
- Tiedottaminen (kansallisesti ja EU-tasolla)

Markkinavalvontaviranomaisten on käytettävä toimivaltaansa ja hoidettava tehtävänsä riippumattomasti, puolueettomasti ja ilman ennakoasenteita. Markkinavalvontaprosessin vaiheet on kuvattu yksinkertaistetusti ja kootusti yllä olevassa kuvassa.

Tuotteen valinta markkinoilta

Markkinavalvontaviranomaisilla on velvollisuus suorittaa tuotteiden ominaisuuksia koskevia tarkastuksia riittävässä laajuudessa tekemällä asiakirjatarkastuksia sekä tarvittaessa fyysisiä ja laboratoriotarkastuksia riittävän otoksen perusteella. Markkinavalvontaviranomaisten tulee noudattaa nk. *riskiperusteista lähestymistapaa* päättäessään

edellä mainituista markkinavalvonnassa suoritettavista tarkastuksista, tarkastettavien tuotteiden tyypeistä ja tarkastusten laajuudesta.

Tässä yhteydessä riskiperusteisella lähestymistavalla tarkoitetaan markkinavalvontaviranomaisen toimintatapaa, jossa valinnat valvonnan kohdistamisesta tiettyihin tuotteisiin tai tuotetyyppeihin sekä päätökset valvonnassa tehtävien tarkastusten määrästä ja laajuudesta perustuvat markkinoille saatetuista ja myynnissä olevista tuotteista saatuihin tietoihin ja muihin selvityksiin, joilla tuotteiden mahdollisesti aiheuttamia riskejä voidaan arvioida. Tuotesektorista riippuen niissä otetaan huomioon mm. tuotteisiin liittyvät mahdolliset vaaratekijät ja vaatimustenvastaisuudet, haitallisuus käyttöym-

päristölle tai käyttäjälle, tuotteiden käyttäjäryhmät, tuotteiden esiintyminen markkinoilla (määrä ja levinneisyys), talouden toimijan aiemmat vaatimustenvastaisuudet, tullin suorittama riskiprofilointi, kuluttajavalitukset ja muut tiedot, jotka saattavat viitata vaatimustenvastaisuuteen. Toisin sanoen valvontaresursseja kohdistetaan riskiperusteisesti niihin tuotteisiin, joiden mahdollisesti aiheuttaman riskin voidaan arvioida olevan suurin tai vaikutuksiltaan merkittävin. EU-tuotelainsäädännön mukaisesti tuotteisiin liittyvän riskin käsite on laajennettu perinteisten yleisten terveys- ja turvallisuusriskien lisäksi kattamaan riskit, jotka kohdistuvat työterveyteen ja -turvallisuuteen, kuluttajansuojaan, ympäristöön, yleiseen turvallisuuteen ja muiden yleisten etujen suojeluun liittyviin seikkoihin.¹⁵

¹⁵Riskin aiheuttavalla tuotteella tarkoitetaan tuotetta, joka voi vaikuttaa kielteisesti sovellettavalla unionin yhdenmukaistamislainsäädännöllä suojattuun ihmisten yleiseen terveyteen ja turvallisuuteen, työterveyteen ja -turvallisuuteen, kuluttajansuojaan ja ympäristön, yleisen turvallisuuden ja muiden yleisten etujen suojeluun kohtuuden ja hyväksyttävyyden ylittävällä tavalla suhteessa sen suunniteltuun käyttötarkoitukseen tai kyseisen tuotteen tavanomaisissa tai kohtuudella ennakoitavissa olevissa käyttöolosuhteissa, mukaan lukien tuotteen käyttöikä ja tapauksen mukaan tuotteen käyttöönotto, asennus ja huoltoa koskevat vaatimukset (markkinavalvonta-asetuksen 3(19) artikla).

Markkinavalvonta jaetaan proaktiiviseen ja reaktiiviseen valvontaan. Proaktiivisella markkinavalvonnalla tarkoitetaan markkinavalvontaviranomaisen ennalta suunnittelemaa markkinavalvontatoimintaa, ja sitä toteutetaan markkinavalvontaviranomaisten valvontasuunnitelmien mukaisesti. Proaktiivista markkinavalvontaa tehdään valvontakäynneillä erilaisissa myymälöissä, verkkokaupoissa, teollisuuden toimipaikoissa tai muissa vastaavissa paikoissa, joissa tuotteita myydään tai on otettu käyttöön. Erilaiset tiettyihin tuotesektoreihin tai tietyn tyyppisiin talouden toimijoihin kohdistuvat markkinavalvontahankkeet, jotka voivat olla kansallisia, pohjoismaisia tai EU-tason yhteishankkeita, ovat osoittautuneet tehokkaaksi ja vaikuttavaksi toimintatavaksi tehdä proaktiivista valvontaa.

Reaktiivisen markkinavalvonnan puolestaan yleensä käynnistää jokin ulkoinen heräte. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi erilaiset tuotteisiin liittyvät vaaratilanteet ja onnettomuudet, muiden markkinavalvontaviranomaisten eri tietojärjestelmien kautta tekemät ilmoitukset tai muiden viranomaisten, kuluttajien tai talouden toimijoiden tekemät ilmoitukset. Jos markkinavalvontaviranomainen saa tietoa tuotteesta, jonka epäillään olevan vaatimustenvastainen tai aiheuttavan riskin, sen on ryhdyttävä selvittämään asiaa ja tarvittaessa ryhdyttävä tarkoituksenmukaisesti jatkotoimiin.

Tuotteen tarkastukset ja testaukset

Tuotteen vaatimustenmukaisuuden selvittämiseksi markkinavalvontaviranomaiset voivat tehdä sille erilaisia tarkastuksia ja testauksia, jotka voivat tapauksesta riippuen olla esimerkiksi merkintöjen ja asiakirjojen tarkastuksia¹⁶, fyysisiä ja laboratorio-testauksia ja muita tuotteelle tehtäviä tutkimuksia. Mikäli markkinavalvontaviranomainen päättää valvonnassaan testauttaa tuotteen, tuotteelle tehdään yleensä nk. osittaistestaus keskittyen tiettyihin tuotteesta ennalta määritettyihin seikkoihin, eikä se siten kata kaikkia tuotetta koskevia vaatimuksia. Markkinavalvontatestaus voidaan tehdä soveltuvan eurooppalaisen harmonisoidun testausstandardin tai muiden sopivien standardien tai menetelmien mukaisesti.

Markkinavalvonnan yhteydessä tarkastetusta tuotteesta mahdollisesti löydettyjen puutteiden ja vikojen perusteella viranomaiset arvioivat, täyttääkö tuote sille asetetut vaatimukset ja päättävät, tarvitaanko mahdollisesti korjaavia toimia. **Riskinarvioinnin** avulla voidaan arvioida, kuinka vakavia tuotteen vaatimustenvastaisuuden mahdolliset seuraukset voivat olla ja määrittää tapaukseen parhaiten sopivat korjaavat toimet ja muut vaadittavat toimenpiteet. Riskinarviointi on kokonaisprosessi, johon kuuluvat riskien tunnistaminen, riskianalyysi ja riskin merkityksen arviointi. Riskin merkityksen arvioinnissa otetaan huomioon tuotteen tarkoitetut käyttäjäryhmät, aiheutuvan haitan vakavuus ja sen

todennäköisyys. Riskien merkityksen arvioinnin tavoitteena on auttaa tekemään päätös, miten tuotteen aiheuttamaan riskiin on tarpeen reagoida. Erilaiset tuotesektorikohtaiset riskimatriisit auttavat riskien merkittävyyden arvioinnissa ja tarvittavien jatkotoimien määrittämisessä.

On myös syytä huomata, että markkinavalvontaviranomaisen tekemä riskinarviointi poikkeaa valmistajan riskinarvioinnista. Valmistajien tulee tehdä kattava riskinarviointi osana tuotteidensa vaatimustenmukaisuuden arviointiprosessia ennen niiden markkinoille saattamista, kun taas markkinavalvontaviranomaiset tekevät riskiarvioinnin yleensä tiettyyn markkinavalvontatarkastuksessa havaittuun vaatimustenvastaisuuteen liittyen.

Selvitykset ja toimenpiteet

Mikäli markkinavalvontaviranomaiset havaitsevat arvioinnin yhteydessä, että tuote ei täytä sille asetettuja vaatimuksia, niiden on vaadittava viipymättä asianomaista talouden toimijaa ryhtymään asianmukaisesti ja oikeasuhteisesti korjaaviin toimiin tuotteesta löydetyn vaatimustenvastaisuuden korjaamiseksi tai tuotteesta mahdollisesti aiheutuvan riskin poistamiseksi. Mikäli talouden toimija ei toteuta vaadittuja korjaavia toimenpiteitä, markkinavalvontaviranomaisten on varmistettava hallinnollisin toimenpitein, että riittävät toimet tuotteen aiheuttaman riskin poistamiseksi toteutuvat.

¹⁶Joissain tapauksissa hallinnollisten tai muodollisten vaatimusten noudattamatta jättäminen katsotaan unionin yhdenmukaistamislainsäädännössä muodolliseksi vaatimustenvastaisuudeksi, jos ei ole syitä uskoa tuotteen aiheuttavan riskiä. Esimerkkejä tyyppillisestä muodollisesta vaatimustenvastaisuudesta ovat tapaukset, joissa unionin yhdenmukaistamislainsäädännön mukaiset vaatimustenmukaisuusmerkinnät ovat virheellisiä tai EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta ei voida esittää heti tai se ei ole tuotteen mukana, vaikka se on pakollinen, tai unionin alakohtaisessa yhdenmukaistamislainsäädännössä vaaditut muut tiedot ovat puutteellisia.

Hallinnollisilla päätöksillä markkinavalvontaviranomaiset voivat esimerkiksi kieltää vaatimustenvastaisen tuotteen tai tuote-erän myynnin, velvoittaa talouden toimijaa poistamaan riskin aiheuttavan tuotteen markkinoilta tai suorittamaan tuotteen palautusmenettely eli keräämään tuotteet takaisin kuluttajilta ja muilta loppukäyttäjiltä. Markkinavalvontaviranomaiset voivat myös määrätä talouden toimijaa ryhtymään muihin tarvittaviin korjaaviin toimenpiteisiin tuotteen saattamiseksi vaatimustenkumaiseksi.

Tarvittaessa markkinavalvontaviranomaiset voivat tehostaa määräyksen tai kiellon vaikutusta määrämällä uhkasakon. Pääsääntöisesti markkinavalvontaviranomaiset voivat periä talouden toimijalta tuotteen ostohinnan sekä testauskustannukset, jos tuote on vaatimustenvastainen ja vaatimustenvastaisuus on merkittävä.

Jälkivalvonta ja tiedottaminen

Markkinavalvontaviranomaisten on varmennettava, että talouden toimija on suorittanut vaaditut korjaavat toimet (vapaaehtoiset tai pakolliset). Tämän lisäksi markkinavalvontaviranomaisten tulee pääsääntöisesti varoittaa kuluttajia ja muita loppukäyttäjiä vaarallisesta ja/tai vaatimustenvastaisesta tuotteesta. Tarvittaessa asianomaista talouden toimijaa voidaan myös velvoittaa tiedottamaan tuotteen luovutukseen liittyvästä riskistä ja antamaan kuluttajille ja muille loppukäyttäjille toimintaohjeita. Kansallisten

markkinavalvontajärjestelmien lisäksi lainsäädännössä vaaditut tiedot markkinavalvontatapauksesta syötetään tarvittaviin EU:n markkinavalvontaan liittyviin tietojärjestelmiin sekä tehdään lainsäädännössä vaaditut ilmoitukset (esim. suojalausekemenettelyn mukainen ilmoitus).

1.4 Ulkorajavalvonta ja siihen liittyvät käytännöt Suomessa

Suomessa Tulli toimii markkinavalvonta-asetuksen 25(1) artiklan tarkoittamana ulkorajaviranomaisena, joka vastaa EU:n markkinoille tulevien tuotteiden ulkorajavalvonnasta. Ulkorajavalvonnassa noudatetaan markkinavalvonta-asetuksen VII luvussa säädettyä menettelyä. Ulkorajavalvontaa tehdään tuotesektorista riippuen jatkuvana tai erityisten valvontaprojektien muodossa. Toimivat yhteydenpitokanavat ja -menettelyt Tullin ja markkinavalvontaviranomaisten välillä takaavat, että ulkorajavalvontaprosessi toimii sujuvasti ilman viiveitä. Tullin ja markkinavalvontaviranomaisten välillä pidetään vuosittain yhteistyökokouksia, joissa valvontamenettelyitä ja -projekteja suunnitellaan.

Tulli pysäyttää tuotteen (tuote-erän) tullausprosessissa Tullin laatiman riskiprofiiliin asetettujen poimintaehtojen toteutuessa tai muissa perustelluissa tapauksissa, joissa epäillään tuotteen vaatimustenkumaisuutta. Tulli suorittaa pysäytetyille tuotteille tarvittavat tarkastukset riskianalyysin pohjalta asetuksen (EU) N:o 952/2013¹⁷ 46 ja 47 artiklan

mukaisesti ja tarvittaessa riskiperusteisen lähestymistavan mukaisesti. Tarvittaessa Tulli keskeyttää tuotteen luovutuksen vapaaseen liikkeeseen ja ilmoittaa asiasta toimivaltaiselle markkinavalvontaviranomaiselle, joka voi perustellun syyn vuoksi pyytää Tullia keskeyttämään tuotteen luovuttamisen vapaaseen liikkeeseen. Tämän jälkeen markkinavalvontaviranomaisella on neljä päivää aikaa päättää, pidetäänkö keskeyttäminen voimassa vai luovutetaanko tuote vapaaseen liikkeeseen. Jos markkinavalvontaviranomaiset toteavat tuotteen aiheuttavan vakavan riskin tai jos tuote ei ole siihen sovellettavan unionin oikeuden mukainen, niiden on toteutettava toimenpiteet, joilla kielletään tuotteen saattaminen markkinoille, ja vaadittava Tullia olemaan luovuttamatta sitä vapaaseen liikkeeseen. Tarvittavat kirjaukset on myös tehtävä ICSMS-järjestelmään.

¹⁷Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 952/2013, annettu 9 päivänä lokakuuta 2013, unionin tullikoodeksista (EUVLL 269, 10.10.2013, s. 1–101)

Tulli toimii Suomessa myös markkinavalvontaviranomaisen roolissa esimerkiksi kemikaalien, kosmetisten valmisteiden, biosidien ja kuluttajakäyttöön tarkoitettujen tavaroiden (mm. lelut ja lastenhoito- tarvikkeet) osalta.

Kunkin vuoden maaliskuun 31 päivään mennessä Tulli toimittaa komissiolle yksityiskohtaiset tilastotiedot tarkastuksista, jotka se on tehnyt EU:n oikeuden soveltamisalaan kuuluville tuotteille edellisen kalenterivuoden aikana. Tilastotietojen on katettava tällaisten tuotteiden tuoteturvallisuutta ja vaatimustenmukaisuutta koskeviin tarkastuksiin liittyvien toimenpiteiden lukumäärä.

1.5 Vaatimustenvastaisten tuotteiden esiintyvyys¹⁸

Markkinavalvonta kohdistuu riskiperusteisesti vain pieneen valikoituun osaan myynnissä olevista tuotteista, eikä ajantasaista tietoa myynnissä olevien tuotteiden määrästä sektorikohtaisesti ole yleensä saatavilla. Tämän vuoksi markkinoilla olevien vaatimustenvastaisten tuotteiden osuutta on erittäin haasteellista arvioida. Lisäksi on syytä huomata, että tuotteella on tietty elinkaari eli ajanjakso, jolloin tuote on saatavilla markkinoilla. Tuotteen elinkaareen liittyvät eri vaiheita, joiden aikana tuotteen saatavuus ja myynnin kohdistaminen voi olla erilaista.

Erilaisia arviointityökaluja, joilla vaatimustenvastaisten tuotteiden esiintyvyyttä pyritään arvioimaan EU:n markkinoilla, ollaan kuitenkin kehittämässä. Arviointimallit vaativat useiden tietolähteiden yhdistämistä, erilaisten olettamusten tekemistä ja käytössä olevan markkinavalvontatiedon kirjaamista mahdollisimman täydellisesti EU:n markkinavalvontaviranomaisten yhteisiin tietokantoihin.

Yleisesti voidaan kuitenkin sanoa esimerkiksi yhteiseurooppalaisten valvontaprojektien tulosten perusteella¹⁹, että Euroopan markkinoilta on suhteellisen helppo löytää vaatimustenvastaisia tuotteita monilla tuotesektoreilla.

Seuraavissa kappaleissa on kuvattu esimerkkejä valvonnan kohdentamisesta sekä havaituista vaatimustenvastaisten tuotteiden esiintymisestä tietyillä tuotesektoreilla.

Sähkölaitteiden osalta valvontaa on kohdennettu erityisesti latureihin, verkkoliitäntäkojeisiin ja valaistustuotteisiin, joille suoritetuissa testeissä on löytynyt jatkuvasti puutteita. Latureiden, erityisesti USB-latureiden, ja verkkoliitäntäkojeiden osalta yleisin puute on riittämätön eristystaso verkkojännitteen ja pienjännitteen välillä. Valaistustuotteissa esiintyy edellä mainitun eristysongelman lisäksi myös puutteita vesitiiveydessä.

Kemikaalivalvontaa on tehty riskiperusteisesti tuoteryhmiin, joiden valintaan on vaikuttanut vuosittainen kemikaalivalvontasuunnitelma, EU:n laajuinen Euroopan kemikaaliviraston valvontaforumin (ECHA Forum) valvontahanke, pohjoismainen valvontahanke sekä tuotteista tulevat ilmoitukset. Kemikaalisektorin valvontatehtävät ovat laaja-alaisia koskien poikkisektorisesti sekä raaka-aineiden ja kemikaalituotteiden (aineet, seokset) kauppaa, että valtaosaa kaikesta tavarakaupasta (tuotteiden/esineiden sisältämät aineet). EU-laajuisissa valvontahankkeissa eniten vaatimustenvastaisuuksia on havaittu erityisesti verkkokaupoissa myynnissä olevissa tuotteissa, EU:n ulkopuolelta maahantuoduissa tuotteissa, kemikaalien luokituksissa ja merkinnöissä ja jakeluketjun tiedonkulkuun liittyvissä velvoitteissa (erityisesti SVHC-aineet ja käyttöturvallisuustiedotteet). Suomessa viime vuosina on havaittu puutteita esimerkiksi erilaisten kemikaalien luokituksissa- ja merkinnöissä, käyttöturvallisuustiedotteissa, tatuointiväreissä, rihkamakoruissa ja silmälasikehyksissä.

Ajoneuvojen ja niiden järjestelmien osalta markkinavalvontaa on kohdistettu riskiperusteisesti valittuihin harmonisoihtuihin tuoteryhmiin. Lisäksi valvontaa on kohdistettu Suomen kansallisesti hyväksymien ja kansainvälisesti merkittävien tuotteiden valvontaan (esim. nastarenkaat). Vaatimustenvastaisuuksia on havaittu eri tuoteryhmissä eikä yksittäistä tuoteryhmää voida pitää yliedustettuna.

¹⁸Tässä luvussa esitetään markkinavalvonta-asetuksen 13(2)(a) artiklassa vaaditut tiedot.

¹⁹PROSAFE:n (The Product Safety Forum of Europe, www.prosafe.org), CASP:n (Coordinated Activities on the Safety of Products, <https://ec.europa.eu/safety-gate/#/screen/pages/casp>) ja Euroopan kemikaaliviraston valvonta-foorumin (<https://echa.europa.eu/fi/about-us/who-we-are/enforcement-forum/forum-enforcement-projects>) verkkosivuilta löytyy useiden yhteiseurooppalaisten markkinavalvontahankkeiden loppuraportteja.

Radiolaitteiden valvontaa on kohdistettu erityisesti sellaisiin laitteisiin, joiden epäillään aiheuttavan radiohäiriöriskin. Tällaisia ovat esimerkiksi laitteet, jotka ovat aiheuttaneet jo radiohäiriön ja häiriön syyksi epäillään laitteen vaatimustenvastaisuutta. Valvontaa on kohdennettu myös muun muassa luvasta vapailla taajuuksilla toimiviin laitteisiin. Vaatimustenvastaisuuksia on havaittu eri laiteryhmissä. Havaittuja vaatimustenvastaisuuksia ovat pääasiassa olleet puutteet laitteiden dokumenteissa. Lisäksi teknisiä puutteita on havaittu joissain laitteissa.

Työssä käytettävien koneiden valvontaa on kohdistettu ennalta suunniteltujen hankkeiden puitteissa ja esimerkiksi EU:n projektien ja pyyntöjen sekä tehtyjen valitusten, epäilyjen tai muilta viranomaisilta tulleiden virka-apupyntöjen perusteella. Markkinavalvontatarkastuksia on tehty myös työsuojeluvälivälillä havaittujen sekä tapaturmassa osallisina olleiden koneiden osalta otantana. Koneiden valvonnassa on viime vuosina havaittu vaatimustenvastaisuuksia autonostimissa, vaihdettavissa laitteissa (kaivinkoneisiin, pyöräkuormaajiin ja kurottajiin liitettävät), kuormausnostureiden henkilönostokoreissa, CNC-koneissa, koneyhdistelmissä, lakaisukoneissa ja työpaikan omaan käyttöön rakennetuissa koneissa. Lisäksi valvontaa on kohdennettu muun muassa jätepuristimiin, joiden tarkastuksissa havaittiin paljon työntekijöiden ja muiden jätepuristimien luo pääsevien turvallisuutta vaarantavia puutteita, sekä pöytä-, katkaisu- ja jiirisahoihin, joiden käyttöohjeissa ja merkinnöissä havaittiin niin ikään paljon puutteita.

Kuluttajakäyttöisten koneiden osalta valvontaa on puolestaan viime vuosina kohdistettu erityisesti tunkkeihin ja autonostimiin, eli laitteisiin, joiden

käyttöön liittyy laitteen varassa olevan kuorman alla tai vierellä työskentelyä ja näin potentiaalinen vakava riski, jos laitteiden turvallisuudessa on puutteita. Testatuista laitteista vaatimustenvastaisten osuus on ollut erittäin suuri, lisäksi huomattavan osan todetuista puutteista on arvioitu aiheuttavan vakavan riskin kuluttajan turvallisuudelle.

EY-lannoitteiden markkinavalvonnassa viime vuosina etusijalla ovat olleet elintarviketuotantoon tarkoitettut epäorgaaniset lannoitteet. Lannoitteista on valvottu erityisesti pakkausmerkintöjä ja pääravinnepitoisuuksia sekä fosforilannoitteista kadmiumpitoisuutta. Kohdennetulla valvonnalla on haluttu varmistaa, että elintarviketuotannossa käytettävät lannoitteet ovat turvallisia eivätkä aiheuta viljelymaan tai ympäristön pilaantumisriskiä. Vaatimustenvastaisuuksia on havaittu etenkin pakkausmerkinnöissä ilmoitetuissa ravinnepitoisuuksissa, jotka ovat poikenneet enemmän kuin lainsäädäntö sallii. Poikkeamien johdosta talouden toimijoille on lähtenyt kehoitus ravinnepitoisuuksien seurannasta ja pakkausmerkintöjen saattamisesta ajan tasalle. EY-lannoitteissa ei ole ollut sellaisia vaatimustenvastaisuuksia, joiden johdosta niiden markkinoille saattaminen olisi kielletty hallinnollisella päätöksellä.

Lelujen osalta valvontaa on kohdennettu erityisesti korkean riskin tuotteisiin, kuten pienille lapsille ja vauvoille suunnattuihin leluihin. Vaatimustenvastaisia leluja on havaittu etenkin markkinakojuissa, messuilla, kirpputoreilla ja huvipuistoissa sekä sosiaalisessa mediassa. Lisäksi on havaittu, että EU:n ulkopuolisissa verkkokaupoissa myynnissä olevat lelut ja lapsille tarkoitettut tuotteet eivät usein täytä EU-tuotelainsäädännön vaatimuksia. Yleisimpiä vaatimustenvastaisuuksia leluissa ovat olleet pienet

irtoavat osat ja liian helposti saatavilla olevat nappipatterit. Lisäksi lelujen kemikaalien valvonnassa on havaittu, että pehmittiminä käytettäviä ftalaatteja löytyy edelleen erilaisista leluista. Huomioitavaa on myös, että markkinoille tulee myös jatkuvasti uudentyyppisiä lapsille suunnattuja tuotteita ja niiden valvontaan ja riskinarviointiin pyritään laittamaan resursseja.

Säteilevien tuotteiden osalta vaatimustenvastaisia tuotteita on löytynyt eniten optista säteilyä lähettävistä tuotteista, joita ovat laserit, UV-säteilyä tuottavat tuotteet sekä valoimpulssilaitteet. Markkinoilla on muun muassa havaittu liian voimakkaita laserosoittimia. Lisäksi UV-säteilyä tuottavissa laitteissa ja valoimpulssilaitteissa on havaittu puutteita merkinnöissä, käyttöohjeissa tai muissa asiakirjoissa. Sähkömagneettisia kenttiä tuottavien tuotteiden osalta vaatimustenvastaisuudet ovat poikkeuksellisia, joskin kansalaisten suuri mielenkiinto juuri näitä tuotteita kohtaan edellyttää ajantasaista tietoa viestinnällisistä syistä.

Tullin tekemien, markkinavalvonta-asetuksen 25 artiklan 3 kohdan mukaisten tarkastusten perusteella on havaittu, että määräystenvastaisten tuotteiden osuus on ollut noin 15 % valvotuista EU:n ulkopuolelta tulleista tuotteista vuonna 2021. Vaatimustenvastaisia tuotteita on havaittu muun muassa kosmeettisissa valmisteissa. Vuonna 2021 Tullin sisäkaupan valvomista tuotteista vaatimustenvastaisia on ollut puolestaan noin 12 %. Tulli on tehnyt markkinavalvontaviranomaisten kanssa yhteistyössä vuosittain tehovalvontajaksoja, jotka on pyritty valitsemaan muun muassa trendien mukaan ja joiden tuloksista on tarpeen mukaan myös tiedotettu.

2. Markkinavalvontaan liittyvä yhteistyö Suomessa

2.1 Markkinavalvonnan yhteyspiste, markkinavalvonnan yhteistyöryhmä ja muu viranomaisyhteistyö

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) toimii markkinavalvonta-asetuksen 10 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna markkinavalvonnan yhteyspisteenä. Tukesissa yhteyspisteen tehtävä on sijoitettu tuoteyksikön Fipoint-ryhmään. Yhteyksipisteen tehtävien hoidossa Fipoint toimii puolueettomasti suhteessa kaikkiin markkinavalvontaviranomaisiin ja Tulliin. Markkinavalvonta-asetuksen 10 artiklan mukaisesti yhteyspiste vastaa markkinavalvontaviranomaisten ja Tullin yhteensovitetun kannan esittämistä sekä kansallisesta markkinavalvontastrategiasta ilmoittamisesta ICSMS-järjestelmässä. Markkinavalvonta-asetuksessa säädettyjen tehtävien lisäksi yhteyspisteelle on annettu tehtäviä markkinavalvontalain 4 a §:ssä. Markkinavalvontalain mukaan Suomen yhteyspiste koordinoi markkinavalvontaan liittyvää viranomaisyhteistyötä ja auttaa markkinavalvontaviranomaisia kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Lisäksi yhteyspisteen tehtäviin kuuluu laatia kansallinen markkinavalvontastrategia yhteistyössä markkinavalvonnan yhteistyöryhmän kanssa. Yhteyksipiste edustaa Suomea myös tuotteiden markkinavalvontaa ja vaatimustenmukaisuutta käsittelevässä komiteassa yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa.

Markkinavalvontalain 4 b §:n nojalla markkinavalvonnan yhteyspisteen yhteydessä toimii markkinavalvonnan yhteistyöryhmä, jossa ovat edustettuina markkinavalvonta-asetuksessa tarkoitettut markkinavalvontaviranomaiset, Tulli ja tarvittaessa myös muita viranomaisia²⁰. Yhteistyöryhmän puheenjohtajana toimii yhteyspisteen edustaja. Yhteistyöryhmän tehtävänä on tukea markkinavalvonnan yhteyspistettä markkinavalvontaan liittyvän viranomaisyhteistyön koordinoinnissa ja markkinavalvontaviranomaisten ja Tullin yhteensovitetun kannan valmistelussa. Yhteistyöryhmä osallistuu kansallisen markkinavalvontastrategian valmisteluun.

Yhteistyöryhmän toiminnalla pyritään tehostamaan erilaisten markkinavalvontakysymysten koordinoitua kansallisella tasolla sekä tukemaan viranomaisten välistä yhteistyötä, parhaiten valvontakäytäntöjen jakamista ja keskustelua markkinavalvontaan liittyvistä aiheista. Lisäksi yhteistyöryhmän tarkoituksena on tukea yhteyspistettä markkinavalvontaan liittyvien asiakirjojen valmistelussa. EUPCN:ssä käsiteltävät asiat valmistellaan kansallisessa yhteyspisteessä yhteistyössä kaikkien markkinavalvontaviranomaisten ja Tullin kesken. Kansallisessa markkinavalvonnan yhteistyöryhmässä voidaan myös esimerkiksi kehittää yhteisiä periaatteita riskinarviointiin ja käsitellä myös muita kuin

markkinavalvonta-asetukseen liittyviä kysymyksiä, kuten esimerkiksi tuotteiden vastavuoroiseen tunnistamiseen liittyviä asioita.

Markkinavalvontaviranomaiset tekevät keskinäistä yhteistyötä myös monien muiden verkostojen kautta. Esimerkiksi kemikaalipuolella toimii jo nykyisellään Tukesin koordinoima Kemikaalivalvontaviranomaisten yhteistyöverkosto, jonka tavoitteena on edistää viranomaisten välistä yhteistyötä valvonnassa, jakaa tietoa valvonnan ajankohtaisista asioista sekä valvonnan suunnittelusta ja tuloksista. Lisäksi verkosto on toiminut Euroopan kemikaaliviraston ECHA:n valvontafoorumin asioiden tiedotuskanavana valvontaviranomaisille, yhteistyöforumina EU-raportoinnissa ja tarvittaessa yhteisiin valvontahankkeisiin osallistumisen koordinaatio-ryhmänä.

²⁰Markkinavalvonnan yhteistyöryhmässä jäsenenä ovat 16.7.2022 Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea, Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV), Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Pirkanmaan ELY-keskus, Poliisihallitus, Ruokavirasto, sosiaali- ja terveysministeriö sekä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Suomen ympäristökeskus (SYKE), Säteilyturvakeskus (STUK), Tulli, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), ympäristöministeriö ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus.

2.2 Markkinavalvontaviranomaisten ja Tullin välinen yhteistyö Suomessa

Tulli ja markkinavalvontaviranomaiset tekevät aktiivista yhteistyötä markkinavalvontaan liittyen. Järjestelmällinen yhteistyö ja tiedonvaihto markkinavalvontaviranomaisten ja tulliviranomaisten välillä on tärkeää markkinavalvonta-asetuksen VII luvussa säädetyn ulkorajavalvonnan tehokkaan ja systemaattisen toteuttamisen kannalta. Markkinavalvonnan yhteistyöryhmän alle perustetaan tulliasioita käsittelevä alatyöryhmä, jonka toiminnalla on tarkoitus koordinoita ja tehostaa Tullin ja kaikkien markkinavalvontaviranomaisten yhteistyötä. Tullin ja markkinavalvontaviranomaisten yhteistyössä suorittaman ulkorajavalvonnan avulla pyritään estämään vaatimustenvastaisten tuotteiden pääsy EU:n sisämarkkinoille eli ennen niiden luovuttamista vapaaseen liikkeeseen.

Kansallisen lainsäädännön nojalla Tulli on nimetty eräillä sektoreilla (kemikaalit, kosmeettiset valmis- teet, biosidit ja kuluttajakäyttöön tarkoitettut tavarat (mm. lelut ja lastenhoitotarvikkeet)) myös toimivaltaiseksi markkinavalvontaviranomaiseksi. Yhteistyö kyseisten sektoreiden muiden markkinavalvontaviranomaisten kanssa on erittäin tärkeää. Tullilla on oma testauslaboratorio, joka tutkii maahan tuotavien kulutustavaroiden vaatimustenmukaisuutta ja turvallisuutta. Tämän lisäksi Tullilaboratorio tekee testauksen osalta myös yhteistyötä eri markkinavalvontaviranomaisten kanssa.

Tulli tekee yhteistyötä myös muilla sektoreilla toimivaltaisten markkinavalvontaviranomaisten kanssa. Tulli tekee esimerkiksi liikennepolttoaineiden laa-

dunvalvonnan näytteenottoa ja niiden analyysejä toimien tiiviissä yhteistyössä SYKE:n kanssa. Tiedonvaihdon ja yhtenäisen riskinarvioinnin edistämiseksi Tullin ja muiden toimivaltaisten markkinavalvontaviranomaisten kesken järjestetään säännöllisiä kokouksia, koulutuksia ja vierailuja.

2.3 Sidosryhmäyhteistyö

Suomessa markkinavalvontaan liittyvää tiedonvaihtoa ja yhteistyötä tehdään myös eri sidosryhmien, kuten elinkeinonharjoittajia tai kuluttajia edustavien etujärjestöjen kanssa. Markkinavalvontaviranomaiset ja sidosryhmät ovat tehneet muun muassa yhteistä kuluttajille suunnattua tiedottamista. Näistä yhtenä esimerkkinä on Omalla vastuulla -tiedotuskampanja EU:n ulkopuolisista verkkokaupoista ostettaviin tuotteisiin liittyen (www.omallavastuulla.fi).

Suomessa on eri ministeriöiden yhteydessä toimivia lainsäädännön nojalla perustettuja neuvottelukuntia. Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimii esimerkiksi vaatimustenmukaisuuden arviointiasiain neuvottelukunta, jonka tarkoituksena on tuote- ja olosuhdevalvontaa koskevan yhteistyön kehittäminen sekä eri hallinnonaloja palvelevan akkreditointijärjestelmän, vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen luotettavuuden ja kansainvälisen hyväksyttävyyden edistäminen. Neuvottelukunnassa on edustajia mm. viranomaisista, elinkeinoelämästä, kuluttajajärjestöistä ja testauslaitoksista. Lisäksi Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii myös kemikaalneuvottelukunta (ja sen jaostot), joka käsittelee erityisesti EU:n kemikaalilain-

säädännön valmisteluun, täytäntöönpanoon ja valvontaan liittyviä asioita ja koordinoi näihin liittyen Suomen EU-kantoja. Kemikaalneuvottelukunnassa ovat edustettuina kaikki kemikaalivalvonnan kannalta keskeisimmät viranomaiset sekä kaupan, teollisuuden, työntekijöiden, tutkimuslaitosten sekä eräiden kansalaisjärjestöjen edustajat.

3. Markkinavalvontaan liittyvä yhteistyö EU-tasolla

3.1 EU-yhteistyöryhmät

Markkinavalvonta-asetuksen 29 artiklan nojalla on perustettu tuotteiden vaatimustenmukaisuutta käsittelevä unionin verkosto EUPCN. Verkoston on tarkoitus toimia toimeenpanevien jäsenvaltioiden viranomaisten ja komission jäsennellyn koordinoinnin ja yhteistyön foorumina ja yhdenmukaistaa markkinavalvonnan käytäntöjä EU:ssa ja tehdä siten markkinavalvonnasta tehokkaampaa. Verkostossa jäsenvaltioita edustavat yhteyspisteet (Fipoint Suomen edustajana) sekä tarvittaessa kansalliset asiantuntijat. Lisäksi verkoston toimintaan osallistuvat komission edustajat ja eri tuotesektorien hallinnollisen yhteistyön ryhmien puheenjohtajat.

Suomen Safety Gate -yhteyspiste osallistuu komission organisoimaan ja ohjaamaan yhteyspisteiden verkostoon, mikä koostuu kaikista jäsenvaltioissa ja Euroopan talousalueen (ETA) maissa nimetyistä Safety Gate -yhteyspisteistä. Kansallisilla ICSMS-yhteyspisteillä on myös oma EU-tason yhteistyöverkostonsa. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) toimii Suomen Safety Gate- ja ICSMS-yhteyspisteenä.

Suomi osallistuu aktiivisesti myös komission hallinnoiman tuoteturvallisuuden alalla toimivaltaisten jäsenvaltioiden viranomaisten verkoston toimintaan (Consumer Safety Network²¹, CSN). CSN-ver-

koston tarkoituksena on yhdessä Safety Gate -yhteyspisteiden verkoston kanssa helpottaa yhteistyötä markkinavalvonnan toteuttamisessa, riskien arvioinnissa, tuotteiden testauksessa, asiantuntemuksen ja tieteellisten tietojen vaihdossa, yhteisten valvontahankkeiden toteutuksessa sekä vaarallisten tuotteiden jäljityksessä.

3.2 Hallinnollisen yhteistyön ryhmät²²

Markkinavalvontaviranomaisten on osallistuttava aktiivisesti markkinavalvonta-asetuksen 30(2) artiklassa tarkoitettujen tuotesektorikohtaisten hallinnollisten yhteistyöryhmien toimintaan. Hallinnollisia yhteistyön ryhmiä ovat ns. ADCOt (*Administrative Cooperation Groups*) ja foorumit. Ryhmien tarkoituksena on edesauttaa EU-tuotelainsäädännön yhdenmukaista soveltamista EU:ssa. Markkinavalvonnan yhteyspisteet voivat myös osallistua tarvittaessa ryhmien toimintaan.

Hallinnolliset yhteistyöryhmät ovat olleet merkittävä ja toimiva yhteistyön foorumi jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaisten välillä. Esimerkiksi kemikaalivalvonnan yhteistyö EU-tasolla perustuu tällä hetkellä pääasiallisesti Euroopan kemikaaliviraston valvontaforumissa (ECHA Forum) tehtävään yhteistyöhön. Ryhmien toiminta mahdollistaa laa-

jan keskustelun, nopean reagoinnin ajankohtaisissa kysymyksissä sekä eri näkökulmien kuulemisen. Ryhmissä on tehty esimerkiksi yhteisiä markkinavalvontaprojekteja, joissa on kehitetty yhtenäisiä valvontalinjauksia ja toimintamalleja sekä yhdenmukaistettu riskinarvioihin liittyviä kriteereitä. Ryhmissä on myös edistetty standardien yhdenmukaista soveltamista ja pyritty vaikuttamaan niiden kehittämiseen ja päivittämiseen. Lisäksi ryhmien kautta jäsenet saavat ajankohtaista tietoa tuotesektoria koskettavista asioista.

Suomen markkinavalvontaviranomaiset ovat osallistuneet aktiivisesti hallinnollisten yhteistyön ryhmien toimintaan. Suomen markkinavalvontaviranomaisten edustajat ovat myös toimineet joidenkin ryhmien puheenjohtajana tai varapuheenjohtajana. Suomen edustajat ovat pyrkineet nostamaan ryhmien keskusteluun ajankohtaisia Suomen markkinavalvonnassa esille tulleita kysymyksiä ja asioita. Lisäksi ryhmien toimintaan on tuotu esimerkiksi lainsäädännön tai standardien soveltamiskysymyksiä ja siten pyritty myös edistämään jäsenmaiden välistä vuoropuhelua. Yhteistyö ryhmissä on pääsääntöisesti koettu toimivaksi, vaikkakin eri ryhmien toiminnassa ja aktiivisuudessa on paljon eroavaisuuksia. Vaikka komissio järjestää säännöllisesti horisontaalisia kokouksia eri ryhmien puheenjohtajien kesken, voisi jatkossa olla hyvä pyrkiä lisäämään

²¹Yleisestä tuoteturvallisuudesta annetun direktiivin 2001/95/EY 10 artiklan nojalla perustettu verkosto. Komissio edistää tuoteturvallisuuden alalla jäsenvaltioiden viranomaisten toimintaa eurooppalaisena verkostona.

²²Tässä luvussa esitetään markkinavalvonta-asetuksen 13(2)(d) artiklassa vaaditut tiedot (viittaus 11(8) artiklaan).

yhteistyötä ja tiedonvaihtoa myös suoraan eri ryhmien ja niiden jäsenten välillä. Tämä hyödyttäisi etenkin samantyyppisten tuotteiden ja haasteiden kanssa työskenteleviä valvontaviranomaisia. Lisäksi olisi hyvä pyrkiä nopeuttamaan soveltamiskysymysten käsittelyprosessin etenemistä ja sujuvoittamaan tunnistettujen EU-sääntelyn kehittämistarpeiden edistämistä.

3.3 Rajat ylittävä keskinäinen avunanto²³

EU:n laajuisen markkinavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi yhteistyön ja tiedonvaihdon jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaisten kesken sekä markkinavalvontaviranomaisten, komission ja asianomaisten EU:n virastojen välillä on oltava tehokasta. Markkinavalvonta-asetuksen 23 ja 24 artikloissa on esitetty menettely, jota on sovellettava jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaisten välisiin keskinäistä avunantoa koskeviin pyyntöihin. Tätä menettelyä sovelletaan tilanteissa, joissa markkinavalvontaviranomainen ei voi saattaa tutkimuksiaan päätökseen sen vuoksi, ettei se ole saanut tutustua tiettyihin toisesta jäsenvaltiosta saatavilla oleviin tietoihin siitä huolimatta, että se on kaikin asianmukaisin tavoin ponnistellut saadakseen tiedot itse tai joissa tuotteen vaatimustenvastaisuuden loppuun saattaminen edellyttää toisen jäsenvaltion toimivallan piiriin kuuluvia toimenpiteitä.

Edellä mainittuja rajat ylittäviä keskinäisiä avunantopyyntöjä on ollut toistaiseksi vähän, mutta niiden määrän voidaan olettaa tulevina vuosina kasvavan.

3.4 Muu yhteistyö EU-tasolla

Suomen markkinavalvontaviranomaiset osallistuvat aktiivisesti erilaisiin EU:n rahoittamiin yhteisprojekteihin. Tällaisia projekteja ovat esimerkiksi komission rahoittamat CASP-hankkeet²⁴ ja PROSA-FEn²⁵ koordinoimat EU-rahoitteiset yhteistyöprojektit. Tuotetestaukseen keskittyvissä projekteissa toimet on kohdistettu tietyille ennalta valikoiduille tuotesektoreille, joille osallistuvien jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaiset ovat tehneet omien markkinoidensa valvontaa sekä valinneet tuotteita erilaisiin laboratoriotestauksiin ja muihin tarkastuksiin. Projekteissa on myös pyritty kehittämään uusia valvontamenetelmiä ja riskinarviointeja sekä edistämään parhaiden valvontakäytäntöjen jakamista markkinavalvontaviranomaisten välillä.

Suomen markkinavalvontaviranomaiset ovat avoimessa ja jatkuvassa keskusteluyhteydessä eri jäsenmaiden viranomaisten kanssa. Lisäksi Suomi osallistuu aktiivisesti pohjoismaiseen yhteistyöhön ja valvontahankkeisiin eri tuotesektoreilla. Pohjoismaisen yhteistyön edistämiseksi on perustettu erilaisia yhteistyöfoorumeita ja -ryhmiä, joihin

osallistuu sektorista riippuen markkinavalvontaviranomaisia Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Tanskasta ja Islannista.

Markkinavalvontaviranomaiset ja markkinavalvonnan yhteyspiste osallistuvat myös aktiivisesti muihin EU-tason yhteistyöryhmiin, seminaareihin ja työpajoihin.

²³Tässä luvussa esitetään markkinavalvonta-asetuksen 13(2)(d) artiklassa vaaditut tiedot (viittaus VI lukuun).

²⁴Euroopan komission rahoittamat CASP-hankkeet (Coordinated Activities on the Safety of Products) mahdollistavat jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaisten yhteisen testaustoiminnan ja markkinavalvontaa koskevien parhaiden käytäntöjen vaihtoa.

²⁵PROSAFE on voittoa tavoittelematon järjestö, jonka eurooppalaiset markkinavalvontaviranomaiset perustivat vuonna 1991. Järjestön päätavoitteena on tehostaa markkinavalvontaa Euroopassa järjestämällä yhteisiä valvontahankkeita sekä kehittämällä ja edistämällä parhaita valvontakäytäntöjä ja kehittämällä työkaluja, jotka tukevat markkinavalvontaviranomaisten työtä ja yhteisiä toimia. Hankkeita rahoittaa Euroopan unioni.

4. Markkinavalvontaan liittyvä tiedonvaihto

Markkinavalvonta-asetuksen nojalla markkinavalvontaviranomaisten on syötettävä komission ylläpitämään tieto- ja viestintäjärjestelmään (ICSMS) tietyt tiedot alueellaan markkinoilla saataville asetetuista tuotteista, joille on tehty perusteellinen vaatimustenmukaisuuden tarkastus ja tarvittaessa EU:n markkinoille tulevista tuotteista, joiden osalta menettely tuotteen luovuttamiseksi vapaaseen liikkeeseen on keskeytetty.²⁶ ICSMS:n kautta tieto kansallisella tasolla tehdyistä markkinavalvontatoimista välittyy komissiolle sekä muiden jäsenmaiden markkinavalvonta- ja tulliviranomaisille. ICSMS on ollut Suomessa käytössä vuodesta 2012 lähtien ja sitä käyttävät taulukossa 1 mainitut markkinavalvontaviranomaiset (lukuun ottamatta Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimeaa, jolla on lääkinnällisten laitteiden osalta käytössä Market Surveillance -järjestelmä) ja Tulli. Market Surveillance -järjestelmä tullaan korvaamaan myöhemmin EUDAMED-järjestelmällä²⁷. ICSMS-järjestelmää käytetään myös tiettyjen unionin yhdenmukaistamislainsäädännön tuotesäädösten suojalausekemenettelyn mukaisten ilmoitusten tekemisessä.

Yleisestä tuoteturvallisuudesta annetun direktiivin 2001/95/EY ja markkinavalvonta-asetuksen nojalla markkinavalvontaviranomaisilla on velvollisuus teh-

dä ilmoitus vakavan riskin aiheuttavasta tuotteesta Safety Gate -järjestelmään. Järjestelmän kautta tieto vaarallisista tuotteista menee komissiolle ja muiden jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaisille. Safety Gate -järjestelmän julkisen portaalin avulla tiedotetaan myös kuluttajia ja muita loppukäyttäjiä. Safety Gate -järjestelmää käyttävät Suomessa taulukossa 1 mainitut markkinavalvontaviranomaiset (lukuun ottamatta Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimeaa, jolla on lääkinnällisten laitteiden osalta käytössä Vigilance-järjestelmä) sekä Tulli. Vigilance-järjestelmä tullaan korvaamaan myöhemmin EUDAMED-järjestelmällä.

Suomessa sekä ICSMS-järjestelmän että Safety Gate -järjestelmän kansallisena yhteyspisteinä toimii Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Fipoint). Suomessa näiden yhteyspisteiden sijoittamisella markkinavalvonnan yhteyspisteen yhteyteen voidaan omalta osaltaan tehostaa kaikkien markkinavalvontaan liittyvien asioiden tiedonkulkua komissiolta yhteyspisteelle ja sitä kautta kansallisille viranomaisille.

Markkinavalvonta-asetuksen mukaisesti markkinavalvontaviranomaisten on suoritettava toimensa avoimesti ja asetettava yleisesti saataville kaikki tiedot, joita ne pitävät merkityksellisinä EU:n lop-

pukäyttäjien etujen suojelemiseksi. Markkinavalvontaviranomaisten on myös kunnioitettava luotamuksellisuutta ja ammatti- ja liikesalaisuuksien suojaa koskevia periaatteita sekä turvattava henkilötiedot EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden mukaisesti. Onkin tärkeää, että kuluttajia ja muita tuotteiden loppukäyttäjiä, yrityksiä ja tiedotusvälineitä informoidaan markkinavalvontatoimista riittävässä laajuudessa ja nopeasti.

Erilaisista korjaavista toimista tiedotetaan markkinavalvontaviranomaisten yhteisellä julkaisualustalla, viranomaisten omilla verkkosivuilla sekä lehdistötiedotteiden avulla. Julkaisualusta sisältää tiedot tuotteista, jotka ovat osoittautuneet valvonnassa vaarallisiksi tai muuten merkittävästi lainsäädännössä asetettujen vaatimusten vastaisiksi ja joiden myyntiä on rajoitettu hallintopäätöksillä. Lisäksi rekisteriin kootaan tietoja talouden toimijoiden vapaaehtoisesti tekemistä korjaavista toimista.

²⁶Markkinavalvonta-asetuksen 58 resitaalin mukaan ICSMS:ää olisi yleensä käytettävä tiedonvaihtoon, josta katsotaan olevan hyötyä muille markkinavalvontaviranomaisille. Tähän voisi sisältyä markkinavalvontahankkeiden yhteydessä tehtyjä tarkastuksia niiden tuloksista riippumatta. ICSMS:ään syötettävän tiedon määrässä olisi löydettävä tasapaino liiallisen vaivannäön (kun tiedon syöttämisestä koituu enemmän työtä kuin varsinaisten tarkastusten tekemisestä) ja riittävän kattavuuden välillä, jotta sillä tuetaan viranomaisten toiminnan tehokkuuden ja vaikuttavuuden lisäämistä. Tämän vuoksi ICSMS:ään syötettyjen tietojen olisi katettava myös laboratoriotestejä yksinkertaisemmat tarkastukset. Sinne ei kuitenkaan pitäisi olla tarpeen sisällyttää nopeita silmämääräisiä testejä. Yleisenä ohjeena on, että tarkastukset, jotka on dokumentoitu erikseen, olisi sisällytettävä myös ICSMS:ään.

²⁷Eurooppalaisen lääkinnällisten laitteiden tietokanta: <https://ec.europa.eu/tools/eudamed>

LIITE 2 – TUOTESEKTORIT

Taulukoihin 2 ja 3 on sisällytetty tämän strategian kattamat tuotesektorit (säädökset).

Taulukko 2. Tähän strategiaan sisällytetyt, markkina-asetuksen (EU) 2019/1020 soveltamisalaan kuuluvat tuotesäädökset (tuotesektorit)

#	Tuotesektori	Direktiivit ja asetukset	Markkina-asetuksen viranomaiset Suomessa
1	Lääkinnälliset laitteet ja in vitro -diagnostiikkaan tarkoitetut lääkit	Asetus (EU) 2017/745, Asetus (EU) 2017/746	Fimea
2	Kosmetiikka	Asetus (EY) 1223/2009	Tukes, Tulli
3	Lelut	Direktiivi 2009/48/EY	Tukes, Tulli
4	Henkilönsuojaimet	Asetus (EU) 2016/425	Työsuojeluviranomaiset (STM ja aluehallintovirastot), Tukes
5	Rakennustuotteet	Asetus (EU) 305/2011	Tukes
6	Aerosolituotteet	Direktiivi 75/324/ETY	Tukes
7	Yksinkertaiset painesäiliöt ja painelaitteet	Direktiivit 2014/29/EU ja 2014/68/EU	Tukes
8	Kuljetettavat painelaitteet	Direktiivi 2010/35/EU	Tukes
9	Koneet	Direktiivi 2006/42/EY	Työsuojeluviranomaiset (STM ja aluehallintovirastot), Tukes
10	Hissit	Direktiivi 2014/33/EU	Tukes
11	Köysiratalaitteistot	Asetus (EU) 2016/424	Työsuojeluviranomaiset (STM ja aluehallintovirastot)
12	Ulkona käytettävien laitteiden melupäästöt	Direktiivi 2000/14/EY	Ympäristöministeriö, työsuojeluviranomaiset (aluehallintovirastot), Tukes
13	Räjähdyksenvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitetut laitteet ja suojajärjestelmät	Direktiivi 2014/34/EU	Tukes
14	Pyrotekniset tuotteet	Direktiivi 2013/29/EU	Tukes
15	Siviilikäyttöön tarkoitetut räjähteet	Direktiivi 2014/28/EU	Tukes
16	Kaasulaitteet	Asetus (EU) 2016/426	Tukes
17	Mittauslaitteet, ei-automaattiset va'at, valmispakkaukset, mitta-astiat ja mittayksiköt	Direktiivit 2014/32/EU ja 2014/31/EU, Direktiivit 2007/45/EY, 75/107/ETY, 76/211/ETY ja 80/181/ETY, Direktiivi 2009/34/EY	Tukes
18	Sähkölaitteet (EMC)	Direktiivi 2014/30/EU	Tukes

19	Radiolaitteet (RED)	Direktiivi 2014/53/EU	Traficom, Tukes (turvallisuus), STUK (säteily)
20	Sähkölaitteet (LVD)	Direktiivi 2014/35/EU	Tukes, STUK (säteily)
21	Sähkö- ja elektroniikkalaitteet (RoHS ja WEEE) sekä akut ja paristot	Direktiivit 2011/65/EU ja 2006/66/EY, Direktiivi 2012/19/EU	Tukes
22	Kemikaalit ja niitä sisältävät tuotteet	Asetus (EY) 1907/2006, Asetus (EY) 648/2004, Direktiivi 2004/42/EY, Asetus (EU) 2019/1021, Asetus (EU) 517/2014, Asetus (EY) 1005/2009, Asetus (EY) 1272/2008, Asetus (EU) 2017/852	Tukes, Tulli, SYKE (1005/2009 ja 517/2014), työsuojeluviranomaiset (aluehallintovirastot)
23	Ekosuunnittelu, energiamerkintä ja EU-ympäristömerkki	Direktiivi 2009/125/EY, Asetus (EY) 66/2010, Asetus (EU) 2017/1369, Direktiivi 92/42/ETY	Tukes, SYKE ((EY) 66/2010)
24	Renkaiden merkinnät	Asetus (EU) 2020/740	Traficom
25	Huviveneet	Direktiivi 2013/53/EU	Traficom
26	Laivavarusteet	Direktiivi 2014/90/EU	Traficom
27	Moottoriajoneuvot ja traktorit	Direktiivi 70/157/ETY, Direktiivi 98/70/EY, Direktiivi 2000/53/EY, Direktiivi 2005/64/EY, Direktiivi 2006/40/EY, Asetus (EY) 715/2007, Direktiivi 2007/46/EY, Asetus (EY) 78/2009, Asetus (EY) 79/2009, Asetus (EY) 595/2009, Asetus (EY) 661/2009, Asetus (EU) 167/2013, Asetus (EU) 168/2013, Asetus (EU) 540/2014, Asetus (EU) 2018/858	Traficom, Tukes (2000/53/EY), SYKE (98/70/EY)
28	Liikkuvat työkoneet ja -laitteet	Asetus (EU) 2016/1628	Traficom
29	Lannoitevalmisteet	Asetus (EY) 2003/2003, Asetus (EU) 2019/1009	Ruokavirasto
30	Biosidit	Asetus (EU) 528/2012	Tukes, Tulli
31	Tekstiili- ja jalkinemerkinnot	Asetus (EU) 1007/2011, Direktiivi 94/11/EY	Tukes
32	Kristallilasi	Direktiivi 69/493/ETY	-
33	Miehittämättömät ilma-alukset	Asetus (EU) 2018/1139, Asetus (EU) 2019/945, Asetus (EU) 2019/947	Traficom
34	Pakkaukset ja pakkausjäte	Direktiivi 94/62/EY	Tukes
35	Tupakka	Direktiivi 2014/40/EU	Valvira

Ahvenanmaan maakunnan hallitus vastaa tietyin poikkeuksin ja reunaehdoin sektoreilla 2-6, 8-10, 12-16, 18, 20-25, 27, 29-30 ja 34-35 markkinavalvonnasta Ahvenanmaalla. Muilla sektoreilla valtakunnan valvontaviranomainen on toimivaltainen Ahvenanmaalla.

Taulukko 3. Kansalliseen markkina- ja valvontastrategiaan sisällytetyt, markkina- ja valvonta-asetuksen (EU) 2019/1020 soveltamisalan ulkopuoliset tuotesäädökset (tuotesektorit)

Tuotesektori	Säädökset (sekä harmonisoidut että harmonisoimattomat sektorit)	Toimivaltainen markkina- ja valvontaviranomainen Suomessa
Yleiset kulutustavarat	Direktiivi 2001/95/EY	Tukes, Tulli, STUK (säteily)
Kertakäyttöiset muovituotteet (SUP)	Jätelaki (646/2011), Valtioneuvoston asetus eräistä muovituotteista (771/2021), Direktiivi (EU) 2019/904	Tukes
Vaaralliset aineet esineissä (SVHC/SCIP)	Direktiivi (EU) 2018/851 jätteistä annetun direktiivin 2008/98/EY muuttamisesta, Kemikaalilaki 599/2013, Laki kemikaalilain muuttamisesta 716/2021	Tukes, Tulli
Kasvinsuojeluaineet	Asetus (EY) 1107/2009	Tukes
Jalometallituotteet	Laki jalometallituotteista 1029/2000, Valtioneuvoston asetus jalometallituotteista 1148/2000	Tukes
Harmonisoimattomat rakennustuotteet	Laki eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä (954/2012)	Tukes

LIITE 3 – MARKKINAVALVONTAVIRANOMAISTEN YHTEYSTIEDOT

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom:

www.traficom.fi

kirjaamo(at)traficom.fi

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea:

www.fimea.fi

kirjaamo(at)fimea.fi

Ruokavirasto:

www.ruokavirasto.fi

kirjaamo(at)ruokavirasto.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö:

www.stm.fi/tyosuojeluvalvonta/markkina-valvonta

kirjaamo.stm(at)gov.fi

Aluehallintovirastojen tyosuojelun vastualueet:

www.tyosuojelu.fi

tyosuojelu.pohjois(at)avi.fi, tyosuojelu.lansi(at)avi.fi, tyosuojelu.ita(at).fi,
tyosuojelu.lounais(at)avi.fi, tyosuojelu.etela(at)avi.fi

Suomen ympäristökeskus (SYKE):

www.syke.fi

kirjaamo(at)syke.fi, markkina-valvonta__ecolabel(at)syke.fi,
markkina-valvonta__lpa(at)syke.fi

Säteilyturvakeskus (STUK):

www.stuk.fi

stuk(at)stuk.fi

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes):

www.tukes.fi

kirjaamo(at)tukes.fi

Tulli:

www.tulli.fi

kirjaamo(at)tulli.fi

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira):

www.valvira.fi

kirjaamo(at)valvira.fi

Ahvenanmaan maakunnan hallitus:

www.regeringen.ax

registrator(at)regeringen.ax

Ympäristöministeriö:

www.ym.fi

kirjaamo.ym(at)gov.fi

Suomen markkina-
valvonnan
yhteyspiste

 [fipoint\(at\)tukes.fi](mailto:fipoint(at)tukes.fi)